

Dnesek

ROČNÍK I

V PRAZE 4. ČERVENCE 1946

ZA Kčs 3.50

Po sjezdu spisovatelů

FERDINAND PEROUTKA

Komunistická vesnice

JOSEF HUDEC

Přicházím z periferie republiky

MICHAL MAREŠ

Češi v koncentračních táborech

(ANKETA)

Old Shatterhand vojevůdcem

EDMOND KONRÁD

O československý lidový vůz

Kdybch byl Němcem. — Stranictví a nenávisť. — Třešňové knedlíky nebudou. — Je svět menší? — Před Havlíčkovým jubileem. — Dopis pensistův. — Listárna redakce.

ZA VZDĚLÁNÍM

Populárně-vědecká knižnice, seznamující přístupnou formou širokou veřejnost s výsledky vědeckého bádání v nejrůznějších oborech lidského poznání. Řídí universitní prof. K. Krejčí MUDr et PhDr Josef Vinař

ÚVOD DO STUDIA LÉKAŘSTVÍ Kčs 28.—

Jiří Horák

NAŠE LIDOVÁ PÍSEŇ Kčs 80.—
S ilustracemi v textu

Dr Josef Müldner

NÁŠ STÁT VE VÝVOJI SVĚTOVÝCH DĚJIN Kčs 40.—

Jan Šonka

ÚVOD DO VĚDY O DUŠI Kčs 58.—
Bohatě ilustrováno

Doc. Dr František Roubík

NÁRODNOSTNÍ VÝVOJ ČESKÝCH ZEMÍ Kčs 24.—

Jiřina Popelová

STUDIE O SOUČASNÉ ČESKÉ FILOSOFII Kčs 18.—

U všech knihkupců
NAKLADATELSTVÍ

JOS. R. VILÍMEK

PRAHA II, SPÁLENÁ 15

Po pětileté přestávce pokračujeme v sešitovém vydávání díla, umožňujícího rychlé a věcné orientování ve všech hospodářských a politických otázkách. Je to

Příruční slovník politický a hospodářský

DRA JAROSLAVA KOLÁŘÍKA

Dosud vyšlo 41 sešitů. Do ukončení díla možno počítati s dvanácti až patnácti sešity, které vycházejí v třínedělních lhůtách. Cena sešitů 1-39 úhrnem 137.80 Kčs, jednotlivé sešity od čísla 40 jsou po 12 Kčs

Žádejte u knihkupců nebo přímo v nakladatelství FR. BOROVI

POZOR! Od 1. VII. sleva na školním 10—15%

ÚSTAV MODERNÍCH ŘEČÍ Prázdninové kursy ruštiny a angličtiny

pro začátečníky i pokročilé.
ČERVENEC — SRPEN
Praha, Brno, Plzeň, Liberec.

Prázdninový internát:

Karlovy Vary a Teplice - Sanov.

Zahájení: 2. VII., 15. VII., 29. VII.

Příprava k universit. a stát. zkouškám.

Zvláštní oddělení

pro studující, obch. koresp., literaturu a konversaci.

Informace a prospekty Praha II, Spálená ul. 18.

OBSAH DNEŠKA Č. 14: RUDOLF BECHYNĚ: Národní soud. — DR JURAJ ŠUJAN: Spověď Čechoslováka. — MI-
CHAL MAREŠ: Přicházím z periferie republiky. — OTTA ZOUPĽNA: Vysokoškolač a pracovní povinnost. — A. KLA-
TOVSKÝ: Jsou všichni »překonavatelé« marxismu reakcionáři? — EDMOND KONRÁD: Old Shatterhand vojevůdce. —
Znárodnění a charakter. — Osmnáctiletí. — Mlčelivé trpitelky. — Rybáři. — Hlas komunisty o tom, čeho je třeba. —
Před Havlíčkovým jubileem. — Slovenský typograf odpovídá. — Kulturní zpravodaj.

Dnesek

řídí Ferd. Peřoutka

VYDÁVÁ SDRUŽENÍ KULTURNÍCH ORGANISACÍ

VYCHÁZÍ TÝDNĚ VE ČTVRTEK

ŘEDAKCE A ADMINISTRACE PRAHA I, NÁRODNÍ TŘ. 9

Telefon číslo 390-51 až 54. — Účet poštovní spořitelny číslo 35.622. — Nevyžádané rukopisy se nevracejí. — Předplatné na rok Kčs 168.—, na půl roku Kčs 84.—, na čtvrt roku Kčs 42.—. Jednotlivá čísla Kčs 3.50. — Dohledací pošt. úřad Praha 25. — Odpovědný redaktor Ed. Valenta. — Tiskárna Melantrich. Praha II. Václavské náměstí 36.

Po sjezdu spisovatelů

Sjezd spisovatelů — jaká to vážná událost! Zklamání, vycházející od spisovatelů, by bylo nejbolestnější. Vše, co je v zemi dobrého, čeká na jejich pomoc, ne na jejich lhostejnost. Politikův zjev obecně se posuzuje skepticky: všichni vědí, že v politice jde o moc a že cesty k moci jsou rozličné. Ale na spisovatelů mravně, charakterově tolik záleží, že by měl vlastně po celý život žít v trémě. Oni, spisovatelé, jsou tichými vůdci národa; oni mu dodávají jeho představu; oni vytvářejí nebo potvrzují jeho stupnici hodnot; v nich jest slyšitelný dialog, jež každý národ vede s životem a osudem; vždy dříve, než se pohnula hmota, pohnuli se spisovatelé; zničte národ — a z děl jeho spisovatelů znovu budete moci sestavit jeho obraz. Avšak ne každý spisovatel stojí na tomto vysokém místě. Jak Tolstoj říkal: spisovatele třeba dělit na vážné a nevážné. A tak je i možno, že kdykoliv se vyskytne nějaká hloupost nebo špatnost, vyskytne se i spisovatel, který jí bude asistovat. Tak je i možno, že některý spisovatel opustí své vysoké postavení a vrhne se do shonu po moci a bude si přísazovat v loterii štěstěny: aby lépe posloužil své přítomné chvíli, bude spíše posluhovat než vést. Jak nesnadný jest jednotný úsudek o spisovatelích! Teprve budoucnost udělá mezi nimi velký národní pořádek: tehdy už dozní spisovatelovy řeči, proslovy, polemiky a přípitky, tehdy dohrčí i spisovatelovo auto a zůstane toliko jeho dílo, na němž budoucnost vyzkouší své železné zuby. Jen po nějakou dobu je možno si před tím rukou zakrývat oči.

Jako sjezd cestářů jen tehdy má úspěch, jestliže napomůže stavění silnic, tak sjezd spisovatelů jen tenkrát se vydaří, jestliže uvolní všechny cesty tvorby. Čeští spisovatelé promluvili, a národ nyní dosti nemilosrdně očekává, co vytvoří. Maxim Gorký pravil k mladému spisovatelovi: »Soudruhu, ty jsi povinen se učit a naučit se psát krásné knihy.« Vše ostatní je vedlejší. Neví-li to spisovatel ihned, pozná to před smrtí.

Sjezd českých spisovatelů se vyznamenal vysokou úrovní debaty, a snad nejlépe, jak bývá, mluvili theoretikové. Theorie jest pro umění zároveň potřebná i nebezpečná. Příliš mnoho theorie nebo příliš málo theorie — obojí dovede stejně důkladně zabít umělce. Když mluví theoretik, nikdy, umělce, nezapomeň rozvážit, co by se ti z toho mohlo hodit; možná, že má jasnější oči než ty, možná, že lépe chápe souvislosti; možná, že je ti třeba kostry. Ale ani nezapomeň, že theorie sama, toť jako Rudin, ona postava z Turgeněvova románu, která oplývá všemi krásnými a vzletnými slovy, vyláká tě a nakonec tě ponechá, abys sám dělal, co umíš. Mnoho zůstává zklamaných po Rudinovi.

Četli jsme v novinách pochvalu, že sjezd českých spisovatelů ponechal svobodu umělecké tvorby. To samo by byla zcela maličká zásluha, asi taková, jako kdyby jakýkoliv sjezd se usnesl, že se neposadí do vzduchotěsné komory a neodřizne si přívod vzdu-

chu, nebo jako kdyby se někdo rozhodl, neprodat se do otroctví. Ani se nechce zvlášť chválit české spisovatele za to, že si sami nepodkopali půdu pod nohama. Nesvoboda spisovatele — to vůbec nemohlo být vážným tématem sjezdu. Co však jistě bylo vážným a vášnivě prodebatovaným tématem, to byl poměr socialismu a individualismu, inspirace kolektivní a soukromé.

V první republice existovalo slovo státotvornost, předmět mnohého posměchu. Nuže, ještě nikdy se čeští spisovatelé nepřihlásili tak ohnivě jako nyní k státotvornosti — nebo k budovatelství, jak teď spíše říkají. V této republice pak není jiného budovatelství než socialistické, není jiné státotvornosti mimo socialistickou. Poněvadž nový stát byl postaven na socialistické základy, roste prospěch státu a socialismu na témž stromě. Nebylo ani jinak možno, než že spisovatelé, jejichž toužení pravidlem předstihuje přítomnost a jejichž fantazie jest strhována nesmírnými možnostmi socialismu, vyslovili všechny své sympatie tomuto dílu. Tu promluvili jako občané. Co však bude, až promluví jako umělci? Do jaké míry bude socialismus morkem jejich díla, tak asi jako u Máchy jím byl smutek nad pomíjejícností?

Situace se vrací a se socialistickým uměním to bude nepochybně tak, jak tomu bylo s uměním národním: budou skuteční socialističtí umělci a budou spekulanté se socialismem, jež bude třeba hledati hlavně mezi těmi, kteří své prudké socialistické ledví odhalili pod svým smokem teprve loňského roku, když už přibližně každému bylo jasno, co se děje; u některých, kteří se k tomu narodili, bude socialismus sám vnitřní obsah, sama krev jejich díla, bude odrazem toho, čeho je člověk pln, a u jiných bude socialismus jen vnější dekorací; tito postaví dělníka do prostřed svého díla, tak jako odpadkoví národní umělci doprostřed obrazu stavěli postavu v národním kroji, aby nikdo nepochyboval o jejich národovectví; bude pravda a síla — a budou fráze a faleš; a bude tvůrčí pokora a bude i drzé čelo.

Tolstoj kdysi se vyjádřil, že spisovatel má jen tehdy psát, když se mu chce tak prudce psát jako kýchnout. Jistě jsou spisovatelé, u nichž i kolektivní inspirace měla a bude míti tuto živelnost. Socialistická a kolektivní inspirace jest pro spisovatele tak dobrá, jako každá jiná, ovšem pod tou podmínkou, že ji upřímně pocítil. Neboť jen tak se stane skutečně živou silou jeho díla. Vedle toho vždy ovšem budou lidé, kteří se ve spisovatelství tak pohybují jako na bursě: pro ně kolektivnost a socialismus budou jako stoupající akcie; připravují se stříhat kupony kolektivní inspirace, a doufají, že slovní přihlášení se k socialismu získá jim beztržnost před kritikou. Jak velká to událost — dobrý spisovatel. A jak protivná — spisovatel špatný.

Ať jakkoliv oficiálně bude uznána kolektivní inspirace, spisovatel může jen ke své škodě zapome-

nout, že tvorba nakonec v každém věku, po každém politickém převratu zůstává individuální záležitostí, tvrdým osobním bojem se vzpírající se látkou, budováním na vlastní osobnosti, a že tvůrčí samota a ostatní podmínky tvorby jsou v tomto století stejně nezbytny jako v jiném. Inspirace může být kolektivní, ale práce musí být soukromá. Jen ze lsti je možno tvrdit, že se spisovatelům brání v kolektivnosti, jestliže se napomínají k mírnosti v účasti na banketech, čajích a ostatních společenských příležitostech. Socialistický stát právem staví spisovatele na jiné, vyšší místo, než na jaké jej stavěl stát, ve kterém hlavní ctností a hlavním nárokem na úctu byla schopnost výdělků. Ale o to jde, aby spisovatel neztratil poněkud hlavu nad tím vzestupem, aby nepřišel, než se zase vzpamatuje, o několik nenahraditelných let tím, že si bude dětinsky pohrávat s nezvyklou sobě mocí. Radost z moci jest pro spisovatele zhoubnějším jedem než pro kohokoliv jiného, neboť vysušuje cit, zasahuje tedy umělce v samém středu jeho talentu. Spisovatel, který — obrazně řečeno — zvyká si kopat do dveří místo na ně klepat, chce-li někam vstoupit, jest spisovatel na scestí, i když o tom dosud neví. Zaujat jinými věcmi, než jakými by zaujat býti měl, tvoří už jen částíčkou své duše, už jen technickými schopnostmi.

Zcela jiné věci se očekávají od spisovatele. Úcta, s níž se setkává, zavazuje ho, aby se snažil přispívat k morální jistotě ve veřejném životě. Mělo by mu být nesnesitelné ovzduší, ve kterém člověk často má tím větší nezdár, čím lépe se mu podaří osvětlit pravdu, čím lepší se mu podaří přednést argument. Trochu z této atmosféry se u nás rozmohlo, a naprosto není lhostejno, na které straně bude při tom stát český spisovatel.

Umělec, nadán konkrétním talentem, vidí živého člověka tam, kde jiní vidí schema nebo formulku. Proto vždy vystupoval buď jako dynamit nebo jako slitovník a utěšitel. Žádný společenský systém nemohl mu tak přivřít oči, aby neviděl, co mocní nevidí nebo co pokládají za detaily. Jeho slávou bylo, že se shýbal k maličkostem, k drobtům, které padaly se stolu společnosti, že zastupoval zájmy nikým nezastupované. Když už nikdo ve shonu za úspěchem se neohlédl po trpícím, po tom, komu se stala křivda, když už nikdo si z auta nevšiml opuštěného psa, tu se pohnul spisovatel. Celek má vždy, za všech dob, tedy i za této, svědomí poněkud otupělé, a poněvadž spisovatel — velký spisovatel — je probouzel a burcoval, všichni si zvykli jako na starý známý fakt, že z literatury vychází mravní síla. To byl spisovatel minulosti ve svých nejlepších typech. Jaký bude spisovatel budoucnosti?

V projevu, jímž čeští spisovatelé ukončili svůj sjezd, přihlásili se k humanismu, důrazně přitom odlišující humanismus nový od starého humanismu liberalistického. Necht v tomto protikladu různých humanismů nevezme přitom v duši spisovatelově za své humanismus vůbec, ona láska a pozornost k člověku, která byla podkladem humanismu liberalistického, jako musí být podkladem humanismu socialistického a každého jiného, jestliže humanismus nemá přestat být humanismem. Mnoho se nám už podařilo debatami znejasnit. Neučíňme nejasným ještě i to, co jinak každý přirozeně ve svém srdci ví: co jest láska

k člověku, co jest soucit, co jest slitování. Už Dostojevský mluvil o tom humanismu, který miluje celé lidstvo, ale jednotlivého člověka nesnáší. Ale ať starý nebo nový humanismus, co udělá český spisovatel při pohledu, že se někomu křivdí? Že někdo bez pomoci hyne? Humanismus buď je praktický, účinný, exponující se, nebo jest pouhou skořápkou a tím, »co se nic nazývá«.

Na chodníku je vysypána hromada uhlí a nad ní stojí bezradně osmdesátiletý stařec a jeho osmdesátiletá žena. Přivezli jim uhlí, ale odmítli donést je do sklepa: prý je to ani nenapadne. Už se tmí, a stařec dosud neví, co má dělat. Okolo lhostejně prošel politik a lhostejně prošel odborář, zastupující zájmy těch mladých, silných lidí, kteří uhlí vysypali na chodník. Jak půjde — na příklad — kolem spisovatel?

Ferdinand Peroutka

poznámky

Kdybych byl Němcem

Moje úloha je těžká: podívat se očima Němce na to, co se děje kolem nás, a posoudit z hlediska Němce rej událostí politických, hospodářských a kulturních. Pokusím se proniknouti do jeho mentality, do jeho nejtajnějších myšlenek, o který se nepíše a nediskutuje.

Co bych myslel na místě takového Němce?

»Je k smíchu se domnívat, že tím, že kdýž my, Němci, nenosíme hákový kříž, jsme se nějak změnili. Zůstaneme ve svém celku Němci se všemi kladnými i zápornými stránkami povahy. Konečně, což můžeme nositi teď hákový kříž?

Z poměrů ve střední Evropě my Němci můžeme míti radost. Jednotlivé boje se mohou prohrávat, ale rozhoduje konečně vítězství. Tak i jednotlivé války se mohou prohrávat. Rozhoduje však i zde konečné vítězství na staletí. Že tato válka nerozhodla na staletí, je jasné i analfabetovi v politice. Viz konferenci ministrů v Paříži. Když se díváme na druhou světovou válku z tohoto vyššího hlediska, nemohu míti jiného pocitu, než radost.

Jak známo, hlavní zásadou pro ovládnutí lidí je: divide et impera, t. j. rozděl a panuj. Semeno nepřátelství, které jsme zasel mezi národem českým a slovenským, polským a českým, maďarským a slovenským, padlo na půdu námi skvěle zkyplenou a pohnouanou cílevědomou propagandou. Také všemi možnými prostředky budeme v tomto směru i nadále pracovat, aby Slované nikdy ne vytvořili jednolitou masu. Tyto národy již nevidí v Němcích úhlavního nepřítele, nýbrž se perou mezi sebou o každou píď půdy. A to je pro nás skvělou bilancí minulé války. Genialita našeho vůdce se zračí v tom, že rozdělil Československo na dva díly: Protektorát a »samostatné« Slovensko. Každému z těchto kmenů bylo úmyslně měreno jinak, každá z těchto větví jednoho národa byla odloučena po dobu 6 let a z nich jsou tím vytvořeny národy dva, které stojí tak skvěle proti sobě.

Ať Německo leží v ssutinách a bývalí nepřátelé se domnívají, že je navždy vyřazeno ze světové politiky. Tím lépe pro nás. Co se týče poměru Československa k Polsku, nemůžeme si přátí nic lepšího. Tyto dva státekky, jak my Němci vime o tom nejlépe, jsou odkázány na sebe tak, že zahyne-li Polsko, vyvolá to i pád Československa, a naopak. Místo toho, aby si učinily vzájemně ústupky, aby v případě nebezpečí vytvořily ucelený blok proti Německu, se zatím hašterí. Činy velkých lidí žijí i po jejich smrti. Tak i zde. Náš nepřekonatelný vůdce, když obsazoval Československo, hodil Polsku kost: Těšínsko. Polsko vrhlo se na Čechy. Uplynula léta, a výsledek této geniální politiky je dosud zde. Tímto krokem, který nestál Německo nic, je na dlouho znemožněna spolupráce mezi Československem a Polskem. Jako Němec považuje za úplně vyloučené, že by tyto státy vytvořily jedinou vojenský spolek, který by je uchránil proti nám. I zde je nutno, seč naše síly stačí, prohlubovati vzájemnou nenávisť a rozšiřovati propast mezi těmito dvěma »bratry«, odkázanými

na sebe, třeba pomocí nového páčidla — Kladska. My Němci můžeme být s tímto vyvojem věci velmi spokojeni. Co se týče Československa a Maďarska, je i zde skvělá tahanice ve věci odsunu Maďarů. Musíme dbátí pomocí našich tajných agentů v Maďarsku a Československu, aby odsun Maďarů a spojené s tím třenicí nebyly skončeny do začátku třetí světové války.

V druhé světové válce, jak se domnívají naši nepřátelé, byli jsme poraženi. My však víme, že tato porážka je jen zdanlivá. Ve skutečnosti jsme jen vytvořili lepší podmínky pro další vítěznou válku:

1. Zničili jsme mnoho milionů svých nepřátel. Mnohem více, než bylo zabito Němců.

2. Omezili jsme porodnost porobených národů a tím zmenšili opět počet našich nepřátel i do budoucna o několik milionů.

3. Naproti tomu zvýšili jsme porodnost v našem národě, t. j. prakticky je nás Němců o něco více než před válkou.

4. Zaseli jsme trvalé semeno nepřátelství mezi národy, hlavně slovanskými.

5. Byli jsme stěsnáni do menšího kotle, přehřátého párou nenávisti a odvety.

6. Stali jsme se důležitým jazyčkem na váze mezinárodních vztahů a vítaným spojencem pro oba nepřátelské tábory.

Avšak běda nám, prohlédnou-li naše plány Slované a spojili se v družnou rodinu, běda nám podniknou-li veškeré kroky, aby porodnost se zvětšila, běda nám, budou-li vítězné národy omezovat tak rafinovaně porodnost Němců, jak jsme to dovedli my jim, běda nám, když mimo očekávání bývali velcí spojenci se shodnou a budou vůči nám postupovati spolu... »

Až sem. Do této nevděčné úlohy kovaného Němce jsem se vžil tak, že bych mohl napsat nový »Mein Kampf«.

Vlastimil Čech

Stranictví a nenávist

Kdytchom zkoumali, kde jsme se od 5. května 1945 dostali nejdále, snad bychom dospěli k tomu, že nejdále jsme se dostali v odcizení jednotlivých politických farností. Před 5. květnem sotva kdo se staral o to, jaké politické strany budeme mít. A jistě sotva kdo tušil, že jednou bude velmi důležitá otázka: v které straně jste? Odpovědi na tuto otázku mají velký význam praktický; proto také znakem našeho politického stranictví je značné procento lidí politicky organizovaných. Vedle lidí, kteří si našli svoji politickou stranu podle hlasu svého rozumu nebo srdce, je dosti lidí, kteří jsou v politických stranách proto, že vědí, že být v politických stranách je osobní potřebou. Stranická legitimace je dokladem, který mnoho znamená. V politických stranách je mnoho lidí bez vnitřní potřeby, podvolují se prostě tomu, že často se setkávají s otázkou: v které straně jste?

Dalším znakem našeho stranictví je silné zdůraznění stranických konfesí. Zejména na venkově mnoho lidí se rozešlo, protože je dělí různost politického příslušenství. Lidé, kteří před nedávnem byli dobrými sousedy nebo přáteli, se dnes neznají. V mnohých rodinách je velké napětí mezi otcem a dětmi po 26. květnu 1946. Je velkým pokrokem, že už velmi málo znamenají rozdíly náboženské. Místo nich nastoupily rozdíly v politickém stranictví. A tyto rozdíly během doby velmi krátké se vystupňovaly v oteyřenou nenávist. Často stačí k zaujatosti jen skutečnost, že ten druhý je u jiné politické strany. Bylo by dobře se zamyslet nad tím, nepatří-li k likvidaci války i likvidace této nenávisti, pokud se plete mezi lidi, kteří by se mohli a měli sejít a domluvit přes meze politických stran.

V. G.

Třešňové knedlíky nebudou

Nebylo-li za války ovoce, dívali jsme se nevráživě po pochodujičích dětičkách, opatřenými dykami po boku a pějíčích řízně písne o zařezávání židů. Věděli jsme, že tato něžná stvoření svůj přídel ovoce, českého ovoce, dostávají v pořádku.

Jen pro české děti ovoce nebylo a v dějinách zemského nalezince mají doklad, že již v r. 1941 německý ředitel zakázal dávat ovoce českým chovancům, protože je zásadně určeno jen dětem německým.

Každý si dovede představit, že jsme se těšili, že s jinými metlami německé okupace u nás zmizí i ovocný púst, aspoň

pro děti. Zatím zůstalo vše při starém, městské obchody nepoznaly rozdílu proti dobám okupačním. Jen v novinách se objevily články, které vypočítaly, kolik stromů zašlo živelnými pohromami a jaká byla neúroda ovoce právě v prvním roce naší obnovené svobody.

Tyto úředně dodané noticky podivně kontrastovaly a plnými batohy kurážných občanů, kteří k prosbám svých dětí se vydali z Prahy do pohraničí, zvláště do dolního Polabí a vraceli se každého večera všetatským vlakem do Vysočan. Bylo to jistější, protože na pražských nádražích bylo nebezpečno vystupovat. Vyskytovali se tam nenápadní mladíci, kteří zabavovali přivezené ovoce, tak jak si to navyklí za protektorátu. Jenže tenkrát jsme aspoň věděli, že zabavené ovoce dostane od nich »hájot«, kdežto nyní zůstává naše zvědavost zcela neukoženou.

Výsledkem bylo, že lidé přestali vydávat peníze za dráhu a ovoce a v Polabí shnily na stromech i pod nimi nevažony, nýbrž vlaky ovoce. Praha však ovoce nespátřila. Tento úřední debakl dával tušiti, že letošního roku dojde k nápravě. Zatím však zůstává vše při starém a organizace ovocného pústu bezvadně funguje dále. Zůstává při tom jedinou pravdou, že samovolné přivážení ovoce dětem na vlastních zádech rodičů jest nehospodárností a nesmyslem v době, kdy je možno sběr a dopravu organizovat hospodárně. Jenže to by zde musila být fungující organizace, která by to prováděla. Nějaká organizace zde je a snad je to organizace distribuční, té však není dáno fungovat, když její mlýny nedostávají nasypáno. Organizace sběrná se zhroutila. Snad je to následkem nerozumně stanovených cen, jež jsou někde příliš vysoké, jinde zase nedostatečné, protože pracovní síly, kterých není, nejsou zakalkulovány do ceny ovoce. Ať je tomu však jakkoli, je jasno, že dosavadní organizace je neúčinná a tedy nesmyslná a proto musí co nejrychleji zmizet, aby se loňská ovocná kalamita neopakovala.

Letos se prozatím opakovala kalamita třešňová. Měli jste třešňové knedlíky? Ne. Ano, protože nám strýc poslal ze své zahrádky trochu třešní. Jen takové odpovědi jsou možné. Nikdo si třešně nekoupil, aspoň ne ve velkých městech.

Na jih od Brna až ke státní hranici jsou obrovské plantáže třešní. Jděte se tam podívat. Desítky vagonů krásného ovoce na stromech a padá, padá na zem. Příspěly k tomu z velké části tři dny dešťů, jež způsobily rozpuštění třešní a jejich rychlé dozrání. V Uherském Hradišti mají svérázný trh, o kterém bylo již častěji slyšet. Temperament a zdravý smysl moravských Slováků rozhoduje tam někdy bez úředních předpisů. Letos se tam prodávalo kilo třešní za 6 korun. Našli se lidé, kteří si tak chtěli vydělat a protože byla konkurence, nedaly se třešně prodávat draze, protože by si je zájemci nemohli koupit.

V této situaci však zakročil cenový úřad, od čeho jej máme? Jeho orgány chodily po trhu a zapisovaly si provinilé babky, které přestupovaly zákon prodáváním, řekněme neoprávněným prodáváním třešní za 6 korun. Neboť úřední cena třešní je 18 korun za kilo. Došlo k tomu, k čemu nemá dojít a co je nutno odsoudit, i když naše srdce mluví jinak. Nastalo shluknutí, volání o pomoc, jakési násilnosti na úředních osobách a roztrhání jejich úředních zápisníků. Co bylo dále, o tom jsme se dosud v Praze nedověděli.

Znojemský národní výbor byl v těžké situaci. Měl mnoho třešňových stromů ve svých alejích, ale úřední předpisy jsou prožluklé a čert se v nich má vyznat. Prodávat za úřední ceny, nad ně, pod ně, nevíš, kde zákon přestoupíš. A zase moravský zdravý rozum přemohl strach ze zákonů. Kdo přišel, dostal na národním výboru ceduličku, aby si natrhal obecních třešní, kolik mu libo, ale musil za to slíbit, že nepoláme větve, že bude šetřit stromy a vůbec se slušně chovat. Zákonu se vyhovělo, protože žádný předpis nezakazuje ovoce darovat a darované ovoce si odvézt.

Jenže je skoro nesnadné napsat satiru na takové poměry. Je z nich jedině východisko: Energioký škrť přes všechno omezování volného obchodu s ovocem. Není-li veřejná ruka schopnější než soukromý obchod, je-li naopak naprosto neschopná, jak dokázala loni na podzim a letos v létě, pak nesmí bránit jiným, aby to neudělali sami. Šestikorunová cena třešní v Uherském Hradišti, úředně pronásledovaná, je jasným důkazem, že obchod si dovede pomoci sám. Připravili jste nás již o třešně, nechte nám aspoň pozdější ovoce. Když obchod dovedl najít cesty pro jablka z Austrálie do pražských kuchyní, snad to dokáže bez úředních překážek

i ze Znojemska a z Litoměřicka. Ale spěchá to, upozorňujeme, protože loňské vagny shnilých meruněk volají o pomstu a ne o letošní následování. K M.

Je svět menší?

Zprávy o velkých dálkových letech bývají často provázeny nadšenými slovy: vzdálenosti padly, svět se stává menší.

Před pětácti lety — 13. května 1911 — provedl inž. Kašpar let z Pardubice do Prahy. Jeho letadlo mělo asi 60 koňských sil. Přistal na poli zbraslavského panství; trať, kterou proletěl za 1 hodinu a 32 minuty, se odhadovala na 120 km; letěl tedy rychlostí asi 80 km/hod. Tento let byl hodnocen jako historický den českého letectví.

V těchto dnech byla zahájena pravidelná letecká doprava mezi Prahou a New Yorkem. Letadlo, letící rychlostí až 500 km, pojme 43 cestujících, kteří si cestou nemusí stěžovat na nedostatek pohodlí a zábavy. Letadlo letí ve výši 7000 m. Jedna cesta netrvá ani celých čtyřiašedesát hodin. Můžeme se pak divit, čteme-li nadšená slova: vzdálenosti padly, svět se zmenšuje?

Také o rozhlasu se píše v tom smyslu, že jeho zásluhou padly vzdálenosti. Technicky je to nesporné: stačí pootočit jedním knoflíkem na přijímači a ozve se jiná, řeč, jiný jazyk, jiný národ, jiný svět.

Zmenšily se však vzdálenosti opravdu? Z New Yorku do Prahy bude nyní necelý den. Je však možno tvrdit, že Amerika je bližší Evropě, než byla před dvaceti, padesáti lety? V lectěms to lze tvrdit: Amerika vstoupila do druhé světové války také proto, že Evropa jí byla bližší než před lety, protože cítila, že v Evropě se nebojuje jen o věc evropskou, ale také o věc její. Stejně však lze tvrdit, že v době, kdy technika zmenšuje vzdálenosti a zmenšuje tak zeměkouli, se národy a světy sobě odcizují. A souvisí to nějak právě s tímto technickým pokrokem. Zvětšuje třetí plochy: zvyšuje výměnu statků, ale zvětšuje také počet sporů. O suroviny, o nové trhy a jiné věci.

Byl to automobilismus a po něm letectví, které objevily význam nafty. Kdysi to byla bezcenná, zapáchající tekutina, o které sotva kdo by řekl, že jednou se bude kolem ní točit mnoho mezinárodních sporů, zápletek, konferencí. Tato nevhledná tekutina v lectěms určovala vnitřní i zahraniční politiku USA a jiných velmocí, i když se o tom málo hovořilo.

Je potřeba, aby po inženýrech, kteří dělají nové lokomotivy, auta a nová letadla, přicházeli inženýři další, političtí, sociální, národohospodářští, kteří by životu národů a států dávali takový řád, tvar a předpoklady, aby bylo možno užít technického pokroku plně a dobře. Rozmach aut si vynutil zvýšený zájem o silnice; marně by pracovali inženýři a marně by pracovaly automobilky, kdybychom měli takové silnice, jaké byly v době kočárů a venkovských potahů.

To platí o celé technice. Technický pokrok musí mít přípravu a upravenou dráhu, má-li se uplatnit plně a beze škod. Špatně užitá technika musí zvyšovat počet sporů, zmatků; proto technika je v posledních desetiletích oním prvkem, který vede k nutnosti organizace celé společnosti. K socialismu možno dospět z přesvědčení o nutnosti sociální spravedlnosti, o nutnosti řádu, který by všem zajistil práci, klidný život a blahobyt. Ale k socialismu možno dospět také z přesvědčení, že jednou z hlavních sil, které dnes formují svět, je technický pokrok a že socialismus musí dát předpoklady, aby technika se stala nástrojem blahobytu a ne zdrojem neklidu a zmatku. Jako technika zvyšuje svůj výkon vědomou a záměrnou délbou a organizací práce, jako v technice má vše svůj účel, místo, zdůvodnění, tak jen organizovaná společnost, zbavená náhodných vlivů a sil, může plně využít všech vymožeností techniky. Technikové předělávají svět. Je však potřeba, aby ho předělávali i netechnikové. V. G.

O čs. lidový vůz

Ze motorisace je na postupu, o tom svědčí budování automobilového průmyslu nejen ve SSSR, ale i v Číně a Indii. Drahotá lidské práce a nedostatek krmiv, jenž je souběžný s nedostatkem některých hlavních potravin, vynucují si motorisaci dopravy a zemědělství jakožto nejvhodnějšího řešení. Byli-li však osobní vůz v minulosti více méně přepychem, stal se (pro malou nebo vůbec žádnou přízřivost kolečkové dopravy) zvýšeným požadavkům rychlosti a pohodlí, jedním z typických znaků sociálního vzestupu pracujících vrstev.

Proto také automobilový průmysl nejpokročilejších zemí vytvořil všude levný, lidový vůz, ať již máme na mysli Spojené státy nebo Anglii, Francii nebo Itálii. O lidový vůz, jak známo, usilovalo i samo Německo typem KdF, a je připravován i ve SSSR v podobě typu Moskvich. Jen my, kteří jsme měli na své půdě jednu z nejstarších automobilů Evropy v Kopřivnici a po první světové válce několik malých vozů, vyhovujících představě lidového vozu, jako byl typ Praga-Piccolo, Tatra XII a malá Aerovka, nemáme dnes tento, ve všech zemích automobily vyrábějících nejvíce produkováný a žádaný typ automobilu, ačkoliv klademe takový 'az na lidovost všech našich opatření. Co je toho příčinou, že máme dnes prakticky jen dva typy osobních vozů, ačkoliv jsme jich mivali dříve až třicet, při čemž oba dnešní vozy Skoda Popular a Tatra nelze považovat alespoň s hlediska ceny za lidové vozy? Připomeňme si totiž fakt, že automobil nemá státi více než třetinu ročního příjmu svého majitele, nemá-li tento výdaj na vůz ušetřit na jiných potřebách. Podle toho by měl stát náš lidový automobil třetinu ročního příjmu našeho kvalifikovaného dělníka nebo průměrného úředníka ve výši 50—60.000 Kčs, t. j. 20.000 Kčs. Podle cen dosud u nás vyráběných vozů by činil tento předpokládaný roční příjem kolem 200.000 Kčs, takže kromě ministrů, podnikových ředitelů a národních správců, kteří mají k dispozici stejně podnikové nebo úřední vozy, sotva by kdo připadl ještě v úvahu, uvážíme-li měnovou reformu a její následky na kupní sílu obyvatelstva. Konečně nejlacinější automobily v jiných zemích, jako Ford v Americe, Austin a Morris, jakož i Trojan v Anglii, Fiat Topolino v Itálii a Datsun v Japonsku by odpovídaly naší ceně kolem 20.000 Kčs, k níž se také vlastně přibližoval německý KdF s cenou 1000 RM, t. j. 10.000 Kč před válkou. Při dnešní projektované roční výrobě 7000 osobních vozů nebude zdaleka využito výrobního zařízení našich automobilů, jež dosahuje několiknásobku uvedené cifry.

Proč nemá být celá kapacita našeho autoprůmyslu, jež je k dispozici (jen jediná firma je s to vyrobit ročně podle předválečných dat na 15.000 vozů!), výrobou levného lidového vozu, je dosud nezodpovědnou otázkou. Mnozí namítají, že nelze za 20.000 Kčs vyrobit automobil, když před válkou stál náš nejlacinější vůz 17.000 Kč. Nesmíme však zapomenout na možnost plného využití kapacity továren a na velké výrobní pokroky, dosažené v kovoprůmyslu za války, jež umožňují na př. připravovat Fordovi nový 6válcový vůz o 50-60 HP za 575 dolarů fob Detroit.

Chápeme sice, že vytvoření zdařilého lidového vozu je daleko těžší než vozu střední cenové třídy, a jen podniky s velkými výrobními možnostmi, tradicí a znamenitými štáby konstruktérů dosahují zde úspěchů. Jsou to podniky, jako je Ford, Austin, Morris a Fiat nebo velcí konstruktéři druhu Porscheho a Grégoira. I u nás jsme měli svého času konstruktéry, kteří vykonali svou tvůrčí práci mnoho pro popularisaci automobilismu v našich zemích. Byli to ing. Kee, Ledwinka a Hrdlička. Proč se nestaví na jejich základech a když, proč tak drazo? A s námi se jistě diví mnozí tomuto odklonu od motorisace širokých vrstev lidových, sledované nejen v zemích liberální demokracie, ale i v samotném socialistickém SSSR? Či budeme raději lidové vozy, podobně jako velké vozy, dovážet z ciziny? Vždyť k tomu nemáme ani dost valut, kterých je třeba na jiné věci. To by tak vypadalo, že český pracující člověk má býti nadále odkázán na chůzi, jízdní kolo, tramvaj a železnici jako na dopravní prostředek, protože motocykl se nehodí pro každého, na rozdíl od automobilu. Když bylo možno připravit u nás výrobu lehkých motocyklů, schopných dokonce i vývozu, proč by to nebylo při dobré vůli možné i u automobilu? Vždyť automobilový průmysl bez lidového vozu, který představuje páteř každého autoprůmyslu na světě, je zvláště ve státě tak demokratickém, jako je náš, jen polovičaté řešení, jež nemůže nikoho uspokojiti. Velkokorýse usilování Francie, zehudlé válkou, o lidový vůz, korunované úspěchem konstrukcí Grégoirovou, podobná snad ještě rozsáhlejší akce ve SSSR o lidový vůz, ukazují tu cestu, nemluvě ani o Anglii, jež má dnes celou kolekci malých lidových vozů, které také s úspěchem vyváží do celého světa. Tvrdí se, že pro celý náš kovoprůmysl nebudeme mít dost práce. Tak proč mu ji nedat v této formě, prospěšné celku?

flk

politika

Josef Hudec

Komunistická vesnice

Proměna bývalé strany agrární (republikánské) ve voliče strany komunistické (ponejvíce) zajímá dosud širokou naši veřejnost i nynější politické strany i politickou žurnalistiku. Všim právem. Je to zjev, který ukazuje celou naši politickou strukturu v jinaké podobě, než jak bylo předpokládáno.

Nucené zrušení a potomní přefazování bývalé první strany v republice, s největším počtem voličů a s největším počtem poslanců, je zajisté takovým politickým zjevem, který zasluhuje důkladného zkoumání a ujasnění.

Znám dokonale českou vesnici a její lid. Na vesnici jsem vyrostl, strávil zde celé své mládí a — to při pracích v malozemědělství — potom po celý svůj život byl jsem s vesnicí ve styku poutem rodinných, příbuzenských a přátelských svazků, a proto — domnívám se — mohu zde říci také slovo o svých poznatcích a zkušenostech.

Nejprve několik slov o tom, jaká byla naše vesnice v uplynulém čtvrtstoletí. Po našem prvním osvobození — ze jha třístaletého — byla naše vesnice vyburcována k novému, intenzivnímu životu p o z e m k o v o u r e f o r m o u. Vesnice počala žít ve znamení pozemkové reformy, pod starým socialistickým heslem: »Půda těm, kteří ji obdělávají.« Naděje, že velkostatky budou parcelovány a že malozemědělcům dostane se přídělů, uvedla vesnici do varu. Schůze stihala schůzi, debatovalo se, deputace za deputací intervenovaly u úřadů i poslanců.

Nutno konstatovat podle pravdy, že bývalá agrární strana ujala se úkolu provedení pozemkové reformy. Vzala ji na svůj politický štít a převzala také vedení. Druhé strany byly stejně pro pozemkovou reformu, avšak republikánská či agrární strana stále v čele, vedla, obsadila řídicí a rozhodující místa a byla v těsném styku s drobnými zájemci o reformu tu. Je také nesprávné tvrzení — jež dosud tu a tam se ozve — že velkosedláci kořistili tu pro vlastní zájmy, že malozemědělcům dávali caparty půdy a sobě »zbytky«. Bylo rozhodnuto a také prováděno, že rolník do určité výměry půdy nemá žádný nárok na nový příděl a na »zbytky« — pokud kde byly tvořeny — měli přednostní nárok správcové a jiní úředníci parcelovaných velkostatků. Tu a tam dostal se zbytkový statek také do rukou mimo tyto uchazeče, bylo tu také trochu politikářství, avšak zásada byla prováděna důsledně — půda jen malozemědělcům. Počet úplně rozdělených dvorů převyšuje velice počet těch, z nichž byly vytvořeny ještě statky zbytkové, často ne větší, než je průměrný statek selský. Z přídělů půdy byli vyloučeni bezzemci, z důvodu, že takový uchazeč nemá »což jeho jest« — tedy zařízení, zemědělské nářadí, hospodářské budovy, nezbytný dobytek atd. — a že by tudíž přidělenou půdu obdělávat nemohl, což — podle pravdy — byla by újma pro zemědělství.

Malozemědělští uchazeči o půdu souhlasili s přidělem »za náhradu« a nechybělo i takových rozumných hlasů: Kdyby to bylo bez náhrady, tak by byl chaos — to bychom se sami poprali o půdu lepší či špatnější, o půdu za humny či odlehlou ode vsi, to by bylo sporů i nepřátelství. Malozemědělcům jednalo se o to, aby půdu dostali vůbec, t. j., aby si ji mohli koupiti za přiměřenou cenu. Přemnozí, ba téměř všichni, se zadlužili. Pak ale pracovali na svém, o několik strychů rozšířeném hospodářstvíčku a stali se spokojnějšími.

Republikánská strana prováděla pronikavou agitaci mezi malozemědělci a vytvořila novou organizaci ve straně — »Domovinu«. To byli malozemědělci a všichni ti, kdož byli uchazeči o příděl půdy. Agitace ta nebyla snad nějak demagogická nebo dokonce snad teroristická. Byla vedena tak: My se postaráme, abyste dostali půdu. My jsme rozhodujícím činitelem. My máme celou akci v rukou — na nás to záleží.

Tak byla půda přidělována za kontroly úřadů a tak se stali »domovináři« šmahem členy strany republikánské nebo aspoň jejími souběžci. Velkoagrárníci sami nikdy by nemohli vytvořit tak velikou stranu, jakou byla strana republikánská. Taková je naše velká vesnice: Deset sedláků, kteří mají po páru koní, dvacet malozemědělců, kteří obdělávají svou půdu jen s jedním koníkem a padesát, šedesát, osmdesát ještě menších malozemědělců, kteří pracují jen s potahem kravským. Takový je průměr sociálního rozvrstvení naší vesnice, v chudších obcích spíše ještě v neprospěch počtu těch velkých nebo větších.

Počet a vliv strany republikánské vytvořili tedy malozemědělci a střední zemědělci — ti, kteří dnes objevili se jako voličové v táboře komunistickém.

První pozemková reforma přispěla ve značné míře také k jistému vyrovnání společenských poměrů na naší vesnici. Smyla hodně starou nevraživost mezi malozemědělci a sedláky. Jednak malí rozšířili trochu svou pozemkovou državu, trochu se pozvedli, jednak jako by působilo i jisté uznání, že republikánská strana pracovala v pozemkové reformě ve prospěch malých. Byly aspoň položeny základy k tomu, co bylo hlášáno heslem: »Venkov jedna rodina!« Znam příklady, že malorolník »domovinář« byl volen i starostou obce a že tedy ti velcí volili toho menšího.

V roce 1945 přišel převrat druhý — po našem jhu šestiletém. Republikánská strana byla anulována a o její podstatu ucházely se zjevně i skrytě všechny politické strany, které zde zbyly. Vlastně »ucházely se« — spíše možno říci, že strany ty očekávaly, že příslušníci bývalé republikánské strany vyhledají ty strany zbylé, přijdou za nimi a budou spatřovati v nich svůj záchraný asyl.

Komunisté se zařídili jinak: Sami zemědělce vyhledali, navštívili je — a něco jim přinesli. Celou svou akci získati zemědělce prováděli promyšleně, plánovitě, řečněme — virtuózně. V umění organizátorském ukázali se býti mistry. Nutno uvážit a zít se trochu do nálady, jaká musila zavládnout v bývalé republikánské straně po jejím anulování. V dopise občana J. S., uveřejněném v 13. čísle »Dnešku«, je také tato zmínka o situaci, jaká v republikánské straně nastala:

— — Tímto způsobem bylo vyřazeno celkem na 25.000 činovníků a organizátorů zemědělského lidu a znemožněno těmto občanům naší vesnice, aby se uplatnili v demokratickém organismu.«

Tato slova — to je stesk, to je výkřik pocitovaného bezpráví, odstrčení, vyřazení, sražení k zemi... Do této nálady ozval se hlas komunistické strany hlasem ministra zemědělství Julia Ďuriše, tedy hlasem orgánu, který byl vždycky tak úzce spjat s naší vesnicí a který tvořil vlastně veškerou politiku vesnice: Byla to proklamace — z čista jasna — značného zvýšení cen obilí, tedy malým přidáno ještě o něco více než velkým. A okruh malých a středních zemědělců vytvořen hodně do šíře — do padesáti hektarů. Zemědělec se čtyřiceti, padesáti hektary v dobré půdě — to je již pořádný sedlák. A současně s touto úpravou cen obilí další ujištění a zaručení: Soukromé vlastnictví bude respektováno, bude zachováno a chráněno, vlastnictví, tvořené z vlastní práce a spoření a to jak v zemědělství, tak i v živnostech. Na důkaz toho bude nynější pozemková reforma prováděna tak, že půda a celé usedlosti budou přidělovány země-

dělcům do soukromého vlastnictví příslušným dekretem — terné na bílém.

A toto byl hlás, který zase naši vesnici vyburcoval a z omračení a pesimismu přivedl ji na jiné myšlenky — uklidňující, uspokojující. Vzpomeňme, jak za okupace Němci štváli proti sovětskému Rusku a jak šířili strach před »bolševickým vyvlastňováním«, jakými barvami malovali zřizování kolchozů a ožebračení každého majitele polička. A nyní taková proměna: Nic takového se nestane — naopak, co máme, bude nám zachováno a ještě nám bude přidáno na půdě, jako se nám již přidává na cenách obilí. Ten hlas, který nám toto zvěstoval, nemůže přicházet od našeho nepřitele, nýbrž od přítele, smýšlejícího s námi dobře a poctivě. Komunistická strana byla na vesnici zachycena — nejen u jednotlivců, nýbrž — více méně — u celého venkova. Pak pokračovalo provádění druhé pozemkové reformy, stále projevy agilního a všudypřítomného ministra zemědělství Duriše — a komunistická strana byla na vesnici, a zvláště v pohraničí, již zakotvena. Pak přišly ještě brigády na opravu hospodářských strojů, něco tak zvláštního a nebývalého, co musilo býti připsáno k dobru také jen zastánci a přáteli zemědělského lidu.

Po volbách ozval se tu a tam také výrok: Komunisté prováděli demagogii. Nikoliv. Komunisté neprováděli demagogii, t. j. neslibovali modré s nebe, nelákali voliče nespílitelnými sliby, nesypali voličům písek do očí. Komunisté dělali politiku. Zemědělskou a politiku. Reálnou, konkrétní. Kdyby byli přišli na vesnici s politikou kolchozů, byli by tam vyvolali chaos, odpor, revolty, revoluci. Přišli jinak. Již prohlášení o zachování soukromého vlastnictví přineslo venkovu duševní úlevu a bylo chápáno jak projev přátelství, jako dar. Řekne se snad: Vždyť druhé strany byly také pro soukromé vlastnictví. Ovšem — avšak u nich to bylo pro zemědělce samozřejmostí. Zapůsobil to však, když to prohlásili komunisté, poněvadž venkov měl obavy před kolchozy. Zemědělec, každý, lpí celou svou duší na své půdě, má ji tak rád, jako své děti. Přilnul také k politice své strany, republikánské strany, která dělala prvou pozemkovou reformu a která dělala zemědělskou politiku i pro malého zemědělce. A což — nebylo to nyní — v zásadě — vlastně pokračování v této politice za vedení ministra zemědělství — komunisty? Zvýšení cen obilí — jaká to bývala obtížná akce, jaké bývaly o to politické boje, jaká vyjednávání, dohadování handrkování! Nyní to bylo provedeno snadno a rychle, naráz krátkou cestou. Pozemková reforma číslo 2 pak sama o sobě byla takovou zemědělskou politikou, že musil se vyvinout srdečný poměr ke straně komunistické. Byla tato politika politikou celé Národní fronty? Byla — jenže Národní fronta se při tom ztrácela. Celá ta zemědělská politika byla prováděna jen s jasnou viditelností ministerstva zemědělství a jeho komunistického ministra.

Venkov je střízlivý a realistický. Počítá a vidí věci, ne odtažitá hesla. A venkov je vděčný za úsluhy a prokázané dobro. Venkov volil tedy komunistickou stranu. Stará jeho strana dělala zemědělskou politiku i ve prospěch malozemědělců. Stará strana zmizela v propadlišti. Venkov volil tedy komunistickou stranu, která převzala viditelně makavě také zemědělskou politiku, na jakou zemědělec uvykl a která odpovídá jeho zájmům.

Je tedy dnes česká vesnice komunistická? Dosud není. Avšak volila s komunistickou stranou. Jak půjde vývoj dále? Tak: Podle zemědělské politiky, kdo a jak ji bude pro zájmy české vesnice dělat. Dnes dělala tu politiku v nejrozsáhlejší míře strana komunistická.

Bez venkova nebo docela proti venkovu nelze řídit v klidu osudy našeho státu. Venkov — zemědělský stav — je tak veliký a zvláště tak důležitý v státním ústrojí, že bez něho není ani možná demokracie. O zemědělce musí býti tedy zrovna taková starostlivost a péče jako o dělníka

průmyslového. Komunisté to pochopili. A také již organizují zemědělce pro svou stranu a organizují je — zemědělskou politikou.

Život a instituce

Edmond Konrád

Old Shatterhand vojevůdcem

III.

Shatterhand mezi svými

»Obsadili jsme dosud jeden milion šest set šedesát tisíc čtverečních kilometrů. Pro nás pracuje oblast se dvěma sty padesáti miliony, včetně spojenců se třemi sty padesáti miliony lidí. A my je dovedeme zapráhnout do práce.«

Několik set tisíc či snad několik milionů menších a malých shatterhandů zkouší svou pěštní převahu na tomto oceáně otroků a vychovává k tomu svůj sportovně stejnozkrojovaný a dýčkami opásaný potěr shatterhandat obojího pohlaví, po němž dnes mládež evropské zbývá plno »zázračných pušek« dětských, totiž vzduchovek a kulovnicek, tuze škodlivých poválečnému ptactvu i ovoci. Před tím ovšem shatterhandata brala evropské mládeži cokoliv jim přišlo do rukou, od junáckých táborů a jejich stanů až po soukromé ložky a fotografické aparáty. Byla od deseti let vyučována v shatterhandění, ve zbraních, plížení a přepadání. Řada utuštěných afér skryla skandály z nemravnosti, krádeží, loupeží, ba i vražd. Klukovská handtýrka byla povýšena za služební řeč: »Pimfe, seid hart! Der Pimf ist treu! Des Pimfes Höchstes ist seine Ehre!« Nebýt to tak zvrácené, bylo by bývalo k smíchu, vidět jedenáctiletého »Pimfa« zvedat řízně dětskou paži: »Also um zwo Uhr Appell zum Jagdzug! Ich übernehme die Führung!« Bylo hrůzoslavné slyšet, jak při tom špunt se vši vážností se snaží napodobit »His masters voice«, plechový hlas Old Shatterhandův, jeho výslovnost, jak ji znal z rozhlasu. V patnácti, šestnácti letech už vstupoval do SS nebo do divise mládeže, ovládal »Panzerfaust« a zvyklý od malička vídat popravy, na něž byl voděn jako na kopanou, má v pubertě už na svědomí hrst lidských životů. »Syn lovců medvědů« a čtrnáctiletý Kara ben Halef je proti němu břídil.

Mayovi klasičtí hrdinové jsou bezpohlavní. Ale jejich prvotní předobrazy jsou růžové, cukrové a kolportážně nejpohlavnější. Se Shatterhandy Třetí říše je tomu naopak. O jejím vůdci velmi dlouho je obecná víra, že po zranění ze světové války hrdina je schopen milovat jediné svůj národ a svou vlast. Později se hovoří o platonickém vztahu k Leni Rieffenhahlové, pak se střídají jména, jeho pád odhaluje, že byl posleze ženat, měl prý dokonce děti. A rasová theorie mu ukládá, aby národu nařizoval se množit co nejhorlivěji. Dívčí organizovaná mládež je k tomu naváděna s velkorysou shovívavostí a neklidným rodičům odpovídá: »Řídím nacionálně socialistický stát a ne dívčí pensionát.« Válkou tato organizovaná plemeničnost nesmí utrpět. Mladistvým Shatterhandům kromě nezbytných vykiřčených domů (bez nichž se patrně neobejde žádná armáda) s Francouzskými, Polkami, Ruskými atd. násilně odvedenými, se na ni poskytují přímo přémie. — Každá svobodná vdova po padlém se s jeho útěškem stane »státní nevěstou«, hrdinům na dovolené se do lázeňských hotelů přivádějí na vybranou výpravy německých krasavic, a na pražské ulici lze spatřit skupinku stejnozkrojů ve vysokém stupni těhotenství, s nápisem na rukávu: »Von einem deutschen Helden befruchtet.« Röhm byl zavražděn pod záminkou úchylnosti. Schleicher, že učinil prostitutku paní ministrovou. Roku 1942 bylo pohlaví znárodněno. — Triumf puberty, splněný »wunschtraum«, o jakém se Karlu Mayovi nezdálo.

Zázračné zbraně

Intuitivní strategie má úspěch, dokud zbraně, jimiž bojuje, jsou zázračné. Mayovu hrdinovi, kterého si oblíbil, puškař Henry jedinému svěřil svou opakovacíku o dvaceti pěti ranách. Pak odešel do soukromí a po všecka díla Mayova už nic nevynalezl. Ani nikdo jiný se nepokusil henryovku překonat na příklad ve prospěch Shatterhandových nepřátel.

Ve skutečném světě zázračná zbraň přestane být zázračná ve tvář zbrani zázračnější. Ve skutečném světě puškař Henry do soukromí neodešel, ale vzápětí po výbuchu války začal vynalézat novinky, jimiž nelenil pamatovat pohřichu na lorda Lindsaye, neméně i na zlé Rudochy (kteří ostatně sami v tomto oboru nijak ne bez úspěchu přiložili ruce k dílu) a posléze na sebe sama. Trvalo to chvíli, zaplacenou krvavým utrpením četných národů, ale jednoho dne byl Shatterhandův náskok vyrovnán. A přišel den, že byl předstížen. Té chvíle se přestalo zavírat »údolí stupňů« a překlápělo se víc a více směrem opačným. Té chvíle přestala sloužit intuitivní strategie. Téměř současně propukl Stalingrad v kalmycké stepi, El Alamein v egyptské poušti a přistání amerických vojsk u pat Atlasu, zatím co ze vzduchu dávno už přšelo na zátylí a vnitrozemí houstnoucí odvetou za »ausradieren« a za »coventrieren«. Z pyšného singuláru »er kommt« začínal být plurál »sie kommen« a slovo »invase« dostávalo opačný smysl.

Po jisté době dalo se rozpoznat, že intuitivní strategie už nemá žádný nový nápad v záloze. Je příznačné pro jednotu hrdinovu a jeho národa, že se navzájem začali utěšovat jednou a touž myšlenkou: novými zázračnými zbraněmi. V zimě 1943/1944 objevuje se v německém rozhlase, v německém tisku a v německé šeptandě nové heslo: »Wuwa« — »Wunderwaffe«. Jako po prvních vítězstvích přišlo zas do módy vyhrůžné slovo »překvapení«. Vědec fyzik vykládal do rozhlasu »na svou čest a svědomí, nikým nenucen a zcela dobrovolně«, že Německo už začne seriově vyrábět prostředek, jenž rázem zničí celou Anglii a válku vůbec okamžitě rozhodne ve prospěch Říše. Je dnes již známo, že Němci na nových vynálezech vskutku pracovali. Ale je příznačné, že propaganda opět přáním předběhla skutečnost, hlavně pak: že Shatterhand už neočekává záchranu od něčeho jiného. Všechn válečný um se zhroutil. Všecka převaha velikých slov, každý projev pohrdání nepřitelem se rozplynul. Jen zázrak, zázrak zachráněný před probuzením z pubertního »wunschttraumu«, před návratem do kůže přistíženého školáka, provinilého klacka v přísném a věcném světě dospělých. Všecko to shatterhandění pozbývá smyslu: ani státník, ani vojévůdce, ani tisíciletá říše. Goebbels ke konci se příznačně podřekne: »Der Führer wird den verloren gegangenen Sinn des Krieges wiederfinden!« Tedy ne válka, její smysl je ztracen! Čili: prohraná válka nemá smysl. Jenom ne se probudit. Jenom ne zpět do skutečnosti. Zbůhdarma padají němečtí vojáci, výrostci, starci, ženy a děti, zbůhdarma se řítí hořící německá města. Bojuje se dál, »místo aby se jako inteligentní západní voják včas rozumně vzdali«. Ač už docela probuzen, Old Shatterhand se zavrtává pod hořící trosky svého ztraceného hlavního města jako dítě pod peřinu, aby nemusilo vstát. A není-li zas i to jen shatterhandiada, dětinská obdoba Věčného návratu? Zůstal tam, aby věřící obojího pohlaví a každého věku si mohli nadějně šeptat o jeho vykupitelském přístí. Jako Veliký Pan zmizel, aby zalkaly hory a lesy werwolfů, aby se věřilo: »Není mrtev, přijde zase!«

I v srdcích osmdesáti milionů je hluboko pochován — jako semeno, aby tam klíčil. Osmdesát milionů se vzdorovitě a pokrytecky vpravuje znova ho kázeňského řádu. Pracují horlivě, horlivěji než vítězové. A čekají na nové dílo, na nový román o Shatterhandovi. Bylo třeba celého světa, aby je porazil. Čekají, kdy se svět rozdvojí. Starý

puškař Henry zatím už zas něco vynalezl. Čekají na nové zázračné zbraně. V době atomové není to čekání beznadějně, a my všichni, jeden každý z nás, malé národy i veliké, všecek svět je v nebezpečí. Dospějí, pozor na kluky. Neboť Old Shatterhand je věčný.

do ba a lid é

Michal Mareš

Přicházím z periferie republiky

II.

Jak pokračovat v této reportáži? Především jako svědek před výslechem: Přisahám, že budu mluvit pravdu a nic jiného než pravdu.

Pozoroval jsem na svých reportážích, že se dozvím více, nevystupují-li jako novinář. Legitimace novinářova je dnes ve velkém poklesu veřejného mínění. Ty tam jsou časy, kdy se před žurnalistou stálo v uctivém pozoru. Novinářův kredit sice není zcela vyčerpán, ale jeho konto potřebuje nutných a dalekosáhlých normálních transakcí. Co je jednou z příčin, řeknu slovy inteligentního horníka od Teplic: »Mluvíme nerad s novináři. Může dnes lid čísti noviny, v nichž není to, co by tam mělo být, pravda, neúprosná pravda? Což nás vy, páni novináři, pokládáte za takové hlupce, že nerozeznáme, co je balamucení a lež, zamřžování skutečnosti? My vidíme třeba tady u nás, jaký život ve skutečnosti je, a pak si přečteme to, co o tom piší listy, a jsme do duše uraženi, že si nám dovolujete něco takového předkládati. Tu máš, vole, sena se nažer, a hlavně dej pokoj a na nic se neptej, jak to doopravdy je. Nevezmu zásadně již noviny do ruky!«

Nuže? Milý čtenáři, řekněte, má ten muž pravdu? A mám sám jako žurnalista potvrditi hlas tohoto uvědomělého dělníka tím, že jeho hlas umlčím? Tento hlas slyšel jsem v mnoha obměnách se stejným podkladem. Ostatně, zde máte citát z týdeníku »Chebsko«, časopisu Národní fronty v Chebu ze dne 22. června. Musím ovšem předeslati, že nikoliv jen žurnalista je vinen, ale také, a to zejména jeho informátoři a chleboďárci. Vinen je často novinář nedostatkem kritického postoje a civilní kuráže. Není omluvou, když za věci nejde jako pátrač do důsledků. Zde citát chebského týdeníku.

»Doposud uveřejněné články o výrobě znárodněných tovarů v pohraničí více méně neodpovídají pravdě. Skresluje se jimi představa našich čtenářů, velkomyslně se přehlíží těžkosti v dodávkách materiálů a nakonec obvykle se velebí, ať už z jakýchkoliv pohnutek, národní správce. Bohužel, právě takováto přechválení způsobují národním správám zbytečné těžkosti od kompetentních míst. Je třeba dívat se na všechny těžkosti skutečně pravdivě a potom teprve si mohou naši čtenáři udělat správnou představu.«

Národní správcové

Tímto citátem je také dáno thema, u něhož chvíli zůstaneme. Jak je to vlastně s národními správci? Kdo to jsou? A jak jednají? Jak jednají nebo nejednají ve prospěch společného díla a jak zacházejí se svěřeným majetkem? Jsou tyto druhy správců svěřených jim v pohraničí podniků: Typ takový, jaký doopravdy má býti, to jest člověk, který s veškerým úsilím dbá o zdar a rozkvět svěřeného mu podniku. Je to muž, který se spokojí s náležitostí mu odměnou a zisk do posledního haléře vyúčtuje a odevzdá do státní pokladny, tedy lidu veškerému. Pak jsou správcové, kteří by sice byli rádi takovými, jako je typ první, ale nedovedou to, nebo nemají příležitost a podmínky k tomu, aby závod jim svěřený prosperoval. Tak žijí z podstaty podniku, a když tato dojde, žádají státní pokladnu o financování upadajícího

podniku! Packalové a neodborníci jsou jádrem těchto správců, ale příčiny mohou být také jiné, třeba nedostatek pracovních sil, materiálu. Nebo nedostatek konsumentů, hlavně v městech a místech, kde dosud byl dobrým konsumentem německý konsument, již odsunutý, a kde není za něho náhrady konsumentů českých. A pak třetí typ — nejhorší. Národní správce, který má určeno třeba 6000 korun měsíční odměny a padesát i více vyzískaných tisíc neodvede státu, ale zastrčí je do kapsy. K tomu se druží již jen typický zloděj.

O zlodějnách se mluví dnes všude, kamkoliv přijdete. K tomu se vrátím. Chci vám zde vylíčit typy dvou národních správců, jimž patří všechna čest. O lumpech psátí nebudu, to by se dalo vyfídití stručnou úřední zprávou o tom, kolik takových mizerů již sedí v kriminálech nebo je stíháno zatykačem! Ať je číslo třeba hrozivě velké, buď již vysloveno! Chuť poctivcům k práci tím nevezmete, naopak, každý si řekne: no tak, konečně se něco děje! A ono se děje velmi mnoho! V každém kriminále sedí celý houf takových pánů správců a s nimi sdílejí společnost stejně nečestní úředníci a orgánové, jimž blaho vlasti mělo nejvíce ležeti na srdci.

Typ slušného národního správce je hotelier pan Ř. v Mariánských Lázních, jemuž byla svěřena správa známého hotelu. Tento muž snaží se ze všech sil udržeti pášivní podnik na výši, na jaké vždy byl. O své předchůdkyni mluví uznale a uctivě. Nemá dostatek peněz neobtěžuje stát žádostí o příspěvky, a nemá dostatek pracovních sil, činí se svou ženou vše sám. To jest, jde ke každému vlaku očekávat hosty, sám i hosta obslouží, i o zavazadla se postará, v noci jde sám otevřít, nemá vratného, domovní dveře. Jeho manželka pracuje za tři pokojské!

Jiný národní správce. Je mu svěřena na Šumavě továrna, dřevoprůmysl, který byl vždy jeho majetkem. Poněvadž má dostatečný příjem ze svého dosavadního zaměstnání, zřekl se měsíčního platu ve prospěch podpůrného fondu spravovaných jím továren. Jeho podnik o padesáti zaměstnancích pracuje na tři směny a dosáhl nejen předválečné kapacity, ale překonal ji o plných sto procent. Ministerstvo průmyslu podotklo, že je to nejlépe vedený podnik v jeho oblasti. Pracují zde Češi společně s Němci. Proto se ani českým dělníkům nedostalo obvyklého uznání. Prý až budou Němci pryč! O tom si lze myslit leccos. Tento vzorný národní správce skromně požádal, aby nebyl jmenován, činím tak.

Podsvětí v pohraničí

A nyní k naznačenému již pronásledování provinilců: Známe jednoho muže, známého všem našim občanům z časopisů, obrázků, filmu a méně z radia, snad více ze schůzí. Chodíval kdysi na skok do kavárny Imperial, aby si letmo prohlédl časopisy a své známé pozdravil srdečným stiskem ruky nebo úsměvem. Onen muž ztratil svůj úsměv, zřítel ho na obrázcích s přísnou, až ledovou tváří, a v jeho výrazu je mnoho smutku. To zavinili špatní lidé, zloději, defraudanti a dědicové gestapáckých metod. Nemusíme toho mocného muže jmenovat, ale jeho celkové kostě řadí čím dále tím neúprosněji. Pomalu melou jeho mlýny, ale nikdo mu časem neuklouzne. Straník, nestraník, strážník nebo policejní ředitel, dělník nebo inženýr, portýr nebo národní správce. A náuku lupičů zlatého pokladu republiky nebude dbáno. A nepomůže ani solidarita darebáků. Kamkoliv dnes v pohraničí přijdete, všude již zasáhla neúprosná ruka. Předsedové a členové národních výborů, správních komisí i vojenské osoby jsou mezi hříšníky, kteří neodolali. Je smutné, že tolik mužů z řad národní bezpečnosti se vrátilo do fronty národní nebezpečí.

Ve vlaku, v hostincích, všude se veřejně mluví, už se ani již nešeptá o těchto zlosynech a »šamonilech«, jak jsem je slyšel nazývat na Přesticku.

O jednom velkém průmyslovém závodu se tak za noč-

ni jízdy vlakem dovidáte od dělníků: »To je legrace, v mechanice se ztratil celý vagon uhlí a nikoho nechytli — jen jednoho dělníka, který si vzal uhlí do aktovky, malého zlodějíčka.« — »To nic není, člověče, to u nás ve Škvrňanech se ztratily tři vagony, plné UNRRA, a vůbec nikoho nechytli ani se škatulkou sardinek.« Ozve se třetí hlas: »Franto, jestli pak už mají toho, co u vás v oddělení krade ty kuličkový ložiska a ty armatury?« — »Ty jeli mátku, ten, kdo to dělá, je mazanější než celá závodní milice!« — »Franto, já mám nápad, třeba v tom je milionář?«

A tak to jde na všech stranách. Šéf policie M. v západních Čechách byl zatčen, předseda okresní správní komise onemocněl a chtěl se léčit, tak praví hlas lidu, ve Svýcarech. Naše Mariánské Lázně nebo Tatry mu nestály, zatím nedochází do úřadu.

V městě se veřejně mluví, že do aféry je zataženo na devadesát osob, nu, nepředbíhejme oficiální zprávě, která snad bude po této urgenci vydána v plné pravdě, bez pardonování, a jak to řekl ten horník, bez kašulirování. Aby pověst novinářů netrpěla za úřady.

Ve vlaku od Klatov k Železně Rudě jede skupina žen. Před pátou hodinou ranní nastoupily u Plzně. Starší žena, přes padesát, a sedmdesátice s nimi. Ta vede vesele brigádu těchto dobrovolných pracovník do hor: »Jdeme hrabat, všechny jak nás tu vidíte, hrabat jdeme do hor, ale seno!« Má humor ta stará paní, paní Šustrová ji jmenují, všude ji znají, neboť přes padesát let jezdila jako plátynkářka po všech poutích a jarmarcích.

Hovor, jako kdekoli jinde, se brzy stáčí na zlodějný. Slyšme hlas lidu: »Na každou pouť a jarmark nebo posvícení přijde pronárod všelijaký — ten převrat, to je také takové posvícení — pro všelijaké lidičky. Mně, když někdo něco u takové příležitosti něco ze stánku ukradl, jaktěživa jsem úřady nevolala, zlodějce nebo čmátařkovi jsem nabančila, ale pěkně, ten už po druhé na můj stánek nesáhl. A teď ty, co kradou republice, pro výstrahu je pověsit a sice hlavou dolů, a pak je zase postavit a do šachet s nimi, tady máš krumpáč, anebo, když je to beznadějný případ, cejch na čelo vypálit, to bychom se podívali, jak dlouho by se ještě kradlo. Postavte si dneska někam velociped, nebo jen láhev mléka, a otočíte se, a ať je to cokoli, jako by se to do země propadlo.«

Vážný, bezvadně oblečený starší pán, typický důstojník v civilu, jaksi smutně naslouchá. Kdosi se zmiňuje o důstojníku, který na Teplicku zpronevěřil. Přišla deputace justičních oficírů a bylo mu řečeno: »Do hodiny vrať, co není tvoje« — skvosty po Němkách to byly — a on vrátil. »Tak, a to je vše, co ti ponecháváme, browning — máš patnáct minut času.« V zápětí třeskla rána. Odčinil sám své provinění, nic si neponechal, byl mu tedy vypraven slušný pohřeb jako vojáku, který své hříchy doznal, napravil a odpykal životem.

Pravil starší pán svému sousedu: »Zrovna pro takového ničemu si jedu, má na vybranou kulku do hlavy nebo šibenici.«

Jdu země mstitelů národní cti, pátrači, prokurátoři, vykonavatelé spravedlnosti! Snad již je nedaleká doba, kdy nebude vrchní číšník nádražní v pohraničí, jemuž byl vylopuen byt, na komisařství lakonicky odbyt: »Za tím nemůžeme jít, to je teď na denním pořádku.« Bohužel, po drakonických trestech na zloděje třeba je volati, a po nejlepší sanatoři pro ně, donucovací pracovně! Ať už se jedná o kožichy, zlato, šperky nebo králíky, drůbež a prasata... Při této příležitosti bychom rádi viděli, jak je to vlastně v Ohniší u Teplic. Tam má být předsedou trestní komise při NV člověk, který sám již je trestán pro delikty, které se dotýkají sedmého přikázání. Trest mu prý byl vymazán, poněvadž kradl Němcům a Čechům to jen draho prodával...

Lázeňská nálada

Sedím sám pod nádhernou staletou lípou v lázeňském parku Františkových Lázní. Čistouché a útulné městeč-

ko. Stát přispěl na jeho vybavení a zrestaurování miliony. Díky mu za to. Tak zde sedím a nevidím živé duše. Vrchol sezóny. Po silnicích se co chvíli řítí velká transportní auta. Ze všech světových stran do Chebu. Tam již čekají dlouhatánské vlaky na desetitisíce právě odsunovaných Němců. Auta plná zavazadel, bez nábytku, ponejvíce samé ženy a děti. Kynou rukama na pozdrav a rozloučenou. Jsou sice někteří smutni, zejména ti starší, ale ponejvíce se ze svého odjezdu těší. V dále na krásných lukách několik Němců seče travu. Pěkná senoseč zde bude letos po vydatných deštích. Do šelestu kosených trav zaléhá symfonická hudba z uzavřeného kursaalu. Lázeňský orchestr tu nacvičuje, vlastně hraje pouze pro sebe Devátou Beethovenovu. Na budovách hotelů oznámky, tak jako by zde byla plná sezóna. Dnes odpoledne koncert na terase. — Večer salonní orchestr. — Čaj o páté. — Dancing à la american. — Dnes jahody se šlehačkou 15 Kčs. — Zrnková káva po celý den 10 Kčs. — Obsaňné jidelní lístky o mnoha chodech. Ceny velmi levné. Nejdražší pokrm 20 Kčs. Ale také maso s přílohou za 11 Kčs.

A pro koho to vše? Nebudu ani jmenovat číslíci těch několika tuctů šťastlivců, kteří tu tou dobou jsou. Tak krásné ještě nikdy nebyly ani Mariánské Lázně a ani, pa ruský zkazano, kurort Francensbad. Do Mariánských Lázní stát investoval na 180 milionů, a z těch dovedností našich řemeslníků tu byla vykouzlena pohádka, kterou by každý náš občan jednou v životě měl spatřiti. A zatím nejveselejší šenkýř v městě, který se sem zase vrátil, známý hanácký strážník Široký, volí dobrovolnou smrt — ve smyčce. Mladý policista, obecně oblíbený pro svou slušnost, prostřeluje si hlavu, nechce již býti déle ve sboru, chce do civilu, ne, tedy smrt. A tisíce ptáček si bezstarostně pění, to je hlaholu a koncertů. Nikdo jim nenaslouchá.

Tíha starostí padá na podnikatele: Co s námi bude? Co dále? Lázeňské kotle jsou pod plnou parou. Veškerý personál všude na svých místech. Koupele pro tisíce, desetitisíce nemocných jsou připraveny. A nikdo nepřichází. Proč to vše, Na koho čekáme? Až se někomu ve světě uráčí k nám zavítat? Státisíce našich lidí s pochroumaným srdcem v zázemí, státisíce naloměných životů nervově chorých, nesčetné davy chorých s žaludkem, zkrivených reumatismem, a nikoho z nich zde nevidím.

Nikdy nebylo tak krásně v našich lázních a nikdy také tak lacině. Se stovkou denně tu lze dobře vystačiti. Zloba člověkem lomcuje, když si představí, kolik lidí v této lidové republice potřebuje lidské pomoci v zlidověných lázních, zloba, že se tak neděje.

Nečekejme na prachaře z ciziny. Když přijdou, budou srdečně přivítání, a když neprijdou, nu, přivítáme zástupy našich! Mobilisujte armádu našich nemocných, našich pacientů, vyčerpaných lidí z šachet, továren, kanceláří, dílen, provozoven, obchodů a skladišť. Dejte majitelům uzavřených kont zálohu a conto z jejich úspor, nikoliv slib, že post festum léčení jim bude na potvrzení vyplaceno pár tisícovek. Odkud je mají předem vzít? Jejich poctivost si lze zajistiti, máme-li jejich konta ve správě, to, pro boha, přece není problém, páni ouřadové! A všem, kteří celý život touží po našich lázních jako po nedostupném snu, umožněte jim to! Tisíce malých existencí v našich lázních čeká hospodářská ruina. Čas spěchá. Věřte, že naše lázně lze zachrániti našimi lidmi! Kdo je ničí, to je byrokratism v úřadech. Ten číňte osobně odpovědným, dojde-li k bankrotu našich letovisek a lázní! Ozdravení našeho národa, to je nejlepším záručním kapitálu, investovaného do zázračných měst pro nemocné, toho času bez pacientů. Nadiktujte, a proti této diktatuře se nikdo nebude bránit, ozdravení našeho národa v našich národních lázních! Taková diktatura potěší i nejsvobodmilovnějšího občana. I on se jí podvolí

s radostí. A dráhy! (Skoro prázdné sem jezdí směrem Plzně). Sraďte jízdné pro nemocné a pro každého i vštěvníka na předválečnou cenu. A ještě vyděláte! Sraďte kurtaxy a lékařské honoráře, jde-li o pracujícího člověka, a budete ještě spokojeni. Proč sem jezdí prázdné vlaky? Tisíckrát proč? Stoly sněhobíle prostřeny, čiš ve fraku a smokingu, hoteliéři, kuchaři, pokojské, hudebníci čekají a čekají. Musím konstatovati, celkem došlo byla vybrána elita z cechu Ganymedova. To bylo někdy obav, že slavnou tradici egerlandských číšníků i nahradíme. Jen kdyby všechny obory odsunutých Němců byly tak nahrazeny. Dejte do služeb našich lázní rozhlásk, závodní výbory, vše ve prospěch našich pracujících. Nedejte odtékat zbytečně naši zázračným vodám, aniž komu pomohly!

Zde několik drobností z našich lázní: Podnik v Mariánských Lázních, kde se za hodinu tržilo snadno deset tisíc. Hudební režie dnes denně 1800 Kčs. Týdenní tržba dnes také 1800 Kčs. Veliký hotel. Hudba denně 2500 Kčs. Jediný host při černé kávě prchá, aby unikl všem těm hudebníkům, kteří hrají pouze pro něho! Uvažuje se o uzavření značné části hotelů. — Známy lázeňský lékař dr. Flederer, antifašista, spáchal sebevraždu.

Lékař k místnímu českému pacientovi, který má po ze třetinu žaludku, váží 52 kg, a který žádá o zlepšení stravy: »Máte o dvě kila více, než je určeno, dokud ne člověk chodící mrtvola, nemohu a nesmím vám pomoci«

Odsun

Co se tu čte? Knihupec: Cowboyky, historky z divokého západu na divokém západě. Detektivky. Bylo několik polských mužů a žen, ti četli hodnotnou beletrii. Dnes v noci byli všichni odsunuti. — Městské finanční řádný schodek 12,857.934 Kčs, mimořádný 21,140.000 Kčs. Kolik to připadá na hlavu při 4000 českých obyvatelích? — Když byl odsunut stý transport, byl oslavononým banketem pro diplomaty a jiné panstvo. Proč? A kdo to schválil a zaplatil? Pro koho zde kvetou nádherné koberce květin?

K odsunu: Ti, kdož nechtějí býti odsunuti, jsou odsunuti, ti, kdož chtějí, jsou zadržováni. Proč? Celkem Němci těší na odsun, a jsou případy, kdy nabízejí za odsun bakšiš. Zubní technik s prostřelenou, nehybnou pravou rukou, se jen s velkými obtížemi a po mnoha intervencích z české strany dočkal odsunutí.

V pohraničí je ostatně mezi Němci panika, skoro každý už chce býti pryč z obavy, že v Německu nedostane práci a byt. Ve Františkových Lázních hledali 2500 lidí s mocnými sil. Přihlásil se jediný hluchý stařec. — Stařena s antifašistickým odznakem se urputně pře se svým mužem, také antifašistou. On je sociální demokrat, ona komunistka. On chce do amerického pásma, ona do sovětského, nebo chce zůstat zde. 22 roků tato žena pere lázně, ní prádlo v hotelích a chtěla by tak pracovat dále. I srdeční chorobu, v lázních pro léčení srdečních chorob. Dosud se jí zde nepodařilo v životě získat jedinou léčebnou koupel... Ve Františkových Lázních je 4500 lůžek tolik asi lůžek výpomocných!

Předseda místní správní komise byl zbaven místa i nezřízený život. Homosexualita, to budiž jeho nejmenší provinění. Národní správa nad velkoobchodem, jež byla svěřena, vykazuje deficit 800.000 korun! Tento velkoobchod, který dodává maloobchodům, měl menší obchod než některý z maloobchodů, jimž měl národní správa sloužit. Jeho osobní doklady — bůhví, jaké to jsou doklady. Dobří hosté jsou sezónní řemeslníci. 8000 korun za dva dny vydělali a v nočních podnikcích utratili. Alespoň mluví z nich.

A ještě z Chebu, hrozně rozbombardovaného v Praze dražší čtvrti. Zde si ponechali dostatečný počet Němců uznávající, že potřebné zlo je lepší než neplodné dobo. Dokud všechno neuklidí, neopraví, nesklidí, že budou z Chebu. A tak vidíme sta žen a mužů pěkně planovat půdu oskrabovat cihly, odstraňovat trosky. Na polní práce ta

půjdou. Nebudíž zamlčeno, že nálezy v troskách nezatají, nejen mrtvoly, které tu ještě jsou nalezeny. Festina lente, spěchejme pomalu, bylo správné heslo Chebských. Jinde už nedostanou Němku ani na zametení nádražních kancelářů. A náhradu zatím také ne.

A jak propukla aféra v N? Zavínala to zatracená německá antifašistka. Bylo jí pro správné a bedlivě prozkoušené chování ponecháno občanství a majetek vrácen. Ale ten už byl v majetku pana policejního šéfa. O celé věci jsou takové fantastické zprávy, že by bylo lepší úřední cestou vše vysvětlit jak o drahokamech, tak o počtu vyšetřovaných. Tím se zabije současně dvoji nepřítel: šeptanda a nedůvěra občanů k úřadům a automaticky k tisku.

*) Ještě šténice v některých hotelích by měli v Chebu po sobě vyhubit.

Ze Šumavy

A nyní z jiného konce republiky, ze samot šumavských kolem Železné Rudy a z Kaplicka. Zde, zaplat pánbů, není tolik neřádstva. Ale žádná lumpárna nemůže poškodit tolik majetek našeho lidu, jako cosi jiného zde. Objevil se tu namnoze v lesích brouček. Již vyhrůžně trčí k nebi zrzavé stromy v moři ještě zelených. Dřevorubci již byli skoro všichni odsunuti. Budiž mi prominuto, s odsunem těchto, na své domovině zejména lpících dřívů, snad se nemuselo tolik spěchat, dokud za tyto pracovníky nebude náhrady. A bude? Brihády málo pomohou, jde tu o opuštěné kraje, kam se nikomu nechce. Takový kaplický a krumlovský odsun. Vousatí Robinsonové se sekýrou a pilou nerozuměli ani česky ani čisté němčině, někteří z nich vůbec ještě neviděli vlak. Ale byli odsunuti, státní zájem toho sice ani tak nevyžadoval. Bylo-li řečeno, že u nás smí zůstat asi přes 300.000 Němců, tedy to mělo být především těch pár tisíc dřevorubců, třicet tisíc horníků a přibližně stejný počet lidí zaměstnaných v textilu, chemii, bižuterii a skle. Jenže jak říci pravdu těm, kdož nevidí dále než na špičku nosu? Ukamenovali by vás, třeba že vlastně mluvíte v jejich nejosobitějším a vlasteneckém zájmu. A když je možná reslovakisace, proč ne řečechisace? Nebo asimilace? Otázka ta byla by vyřizena v naznačených případech za několik málo let, ani deset roků by to netrvalo. A ještě něco: v českých krajích není člověka lékaře, jen několik málo Němců zde ještě léčí.

Hranice Železná Ruda. Nádraží uprostřed je rozděleno jako hranice dvou států. Vystupujeme tu dva. Nějaký Slovák, student, který vlastně měl vystoupiti ve stanici městyš Železná Ruda, kde chce — skoro ku podivu — nikoli v Tatrách, trávit svou dovolenou. Z neznalosti jde směrem k německé hranici, samozřejmě je bdělými strážci ihned překontrolován. Vrací se ihned k vlaku a stanici zpět. Vycházím tudíž sám před nádraží po seznámení s panem přednostou, finanční stráží a strážmistrem SNB. Vysoký dřevěný plot táhne se od nádražní budovy a přes luka až k lesům a tam hranici tvoří široký kontrolní zásek podél celé hranice. U vstupu do německé úřadovny opření o zeď dva mladí Němci a mladá Němka, zbledení po bavorsku. Diváme se na sebe mlčky přes plot. Dva američtí seržanti, bezvadně oblečení, svátečně bych řekl, si nikoho nevšímají. Co bys kamenem dohodil, začíná bavorské městečko Eisenbrod a vidíš do něho jako na scénu. Modrý kouř k nebi, děti si hrají na ulicích, nějaká starší Bavoračka sedí na schodech vilky a cídí boty, jiná myje okna, jiná táhne trakař s chvojí, mužů nevidět. Ptám se našeho úředníka, jak se chovají Němci. »Nemůžeme si naříkat.« A co Američané? »To je již jiná otázka. Copak vojáci, to jde, ale důstojníci od dob po volbách jsou již jiní.« Vyrozumívám, že ztratili na vřidnosti. — Německé děti sem někdy přijdou k ohradě a o chleba si dovedou říci,

na druhé straně je nouze. Vychrtlý bílý psík podlézá v tom okamžiku pod plotem, vyběhl z německé strážnice do československé a máváním ocásku praví, co chce. Také něco k snědku. Zvířata za války tolik vytrpěla, koně, vůl, pes, zvěř a ptactvo, kdo by se na toho pejska, třeba německého, mohl zlobiti, že chce kousek z českého stolu? Ostatně jediný pohraniční styk, který jsem mohl pozorovati.

A vy, kdož nemusíte do lázní a chcete podpořiti naše nyní ryze české pohostinství, do těchto krajů zajděte, levně je tu a dobře. Krásnou skopovou kýtu, pěkná porce, v tuku jen plavala a nové brambory k tomu. Co myslíte, že to stálo? Patnáct korun v nejpřednější hotelu a bez lístku to bylo, malý příplatek ve formě zpropitného pro pana vrchního, zcela regulérně a v mezích zákona. Žít a nechat žiti.

Možná, že také spatříte, jak nad hranicí lapají vlašťovičky po husím pírkou z Čech do Bavor zavátém pro hnězdečko s mladými nebo uvidíte staříčkou kobyliku se starým Němcem a žlutou páskou na rukávu — jeden z posledních, jak svážeji společně mléko do mlékáren, nebo se rozhodnete na opuštěných místech pomoci při sklizni sena nebo při zametení kanceláře pánům strážcům na hranici, či se vám třeba zalíbí ve slavné zdejší sklárně pomoci při výrobě nebo expedici. Nebo si alespoň zajdete do prapodivného kostela v Železné Rudě, vypadá to jako ruská cerkev. A tam na zdi si přečtete jeden z náhrobních kamenů. Text jeho pro potěšení spravedlivým a pro zamýšlení pochybujiem:

Zde leží šlechtný a vznešený Pán pan

Antonius Gerl, jeho císařského a královského
Majestátu nejlépe zasloužilý správce v Železné Rudě,
let 57 stár, v Bohu blaženě zesnulý dne 2. V. 1761.

Třebaže správce byl jsem s nezlomností poctivý a věrný,
ve knize soudce nejpřísnějšího se provinění moje budou
číst,

v té zanešen je zločin sebemenší i titěrný
z něhož Bůh s pomstou účet správný bude chtít...
Měl-li snad takový jsem kdy budiž mi prominut
a duši moji věčný klid, ó Pane, poskytnut!

Dnes, páni správcové, je majestátem lid, jemuž sloužíte a železnorudský Antonius Gerl budiž vám každému vzorem a pobídkou. Stejně tak dělníkům náhrobek tam pohřbeného sklářského mistra z téže doby, kde se stachanovskvy konstatuje:

Po celý život všemu lidu platila jeho služba
jak včelička pilný byl, tak splněna byla jeho tužba.
A jeho umění pak, vizte, mnoho jemu chrám náš vděčí,
i to o jeho poctivosti v práci pro vždy svědčí.

Nuže, vydal jsem svědectví a řekl jen pravdu.

dokumenty

Češi v koncentračních táborech

Většina našich lidí, kteří se vrátili z koncentračních táborů, shoduje se v úsudku, že Češi lépe než jiní různí národové odolávali útrapám tohoto života. Zejména rozdí proti Francouzům byl nápadný. Položili jsme několika osobnostem, které prodělaly koncentrační tábor, otázku, zda souhlasí s tímto úsudkem a jaké asi byly příčiny tohoto zjevu.

Dovoluji si vám poukázat na svou knihu »Medicina na seestí«, kde v řadě kapitol, zejména o jednotlivých chorobách nakažlivých, tak zvláště v oddílu Fysiologické

a patologické záhady jsem se v přehledu i v jednotlivostech dotkl zajímavých případů, kterých se týká Vaše anketa.

Byla řada chorob, která byla téměř výhradnou národní záležitostí. Tak na příklad diphterie a spála byla skoro výlučnou nemocí příslušníků severských národů, Rusové, kteří v masách, nepoměrně častěji než všichni ostatní byli napadáni tuberkulosou, byli takorba imunní proti tyfu břišnímu i skvrnitému, kterému zase hromadně podléhali Francouzi, Jihoslované, Češi a částečně i Poláci. Tak tomu bylo téměř při všech chorobách a bylo to lze vysvětlovat velmi dobře imunizační schopností organismu v důsledku předcházejícího života. Každé nemoci samozřejmě nejdříve a nejrychleji podléhali ti, kteří nikdy před tím se s touto infekcí nepotkali anebo ji ve svém dětství neprodělávali.

Tak jako to bylo s nemocemi infekčními, bylo to i s tou nemocí celkovou, nemocí táborovou — se snášením celého způsobu táborového života. Není sporu o tom, že žádný z národů, snad jedině cikány vyjímaje, nebyl ze svého předcházejícího života připraven a přizpůsoben pro to, co ho čekalo v německých věznicích a koncentračních táborech zvláště. Přes to však musíme si říci, že životní míra a úroveň, celkový průměr zdraví a inteligence měly význačný vliv na to, jak jednotlivé národy a jejich příslušníci reagovali a snášeli způsob života a zivoreni v německých koncentračních táborech. Bylo by třeba opakovat tu dobře známou a nekonečnou stupnici zjevu a každodenních nebezpečí, s nimiž se musil krok za krokem každý vězeň po stránce nejen tělesné, ale i duševní v koncentračním táboře vyrovnávat.

Je každému samozřejmé, že otužilost, vliv fyzické práce, sportu, tak jako otužilost nervů, uvědomění, mravní základ a vžitá hygiena měly nejpodstatnější vliv na to, jak kdo z nás jsme se dovedli se vším vyrovnávat, chápat okamžitě situace, využívat jich pro sebe i pro druhé, přijímat je a současně i opouštět. Po této stránce jsme se naučili teprve jednotlivé národy, o nichž jsme měli dosud jenom knížkové a lépe řečeno skleníkové poznatky, bezprostředně znát a chápat. O Italech jsme věděli již dávno, že to nejsou právě živel ukázněný, disciplinovaný, a že jejich životní úroveň, zejména co se diety a hygieny týče, je na velmi nízkém stupni. Proto to také tak těžko odnášeli proti ostatním národům, mnohem hůře, než Rusové a Ukrajinci, jejichž nervová a duchovní vyrovnanost a fatalistické založení i při poměrně stejné nízké úrovni života fyzického jim byla nepoměrným pomocníkem v životě koncentračním. Vznětlivý a příliš citlivý charakter národů jižních mohl mít vždycky a všude jenom nepříznivé výsledky za známých táborových podmínek a zjevu. Po této stránce balkánští národové a zvláště Jihoslované, a z nich opět v první řadě Slováci, ovládnání nejenom vyšší inteligencí, ale také i tvrdou, skutečně partyzánskou školou života, dovedli se škodlivým a nebezpečným účinkům tábora daleko lépe vyhybat a přizpůsobovat.

Jedním ze zklamání našich dosavadních poznatků o životě národů byl náš bezprostřední styk s Francouzi. Je to pochopitelné proto, že jsme se stýkali vždycky pouze s vybranou francouzskou společností na mezinárodním poli vědeckém, politickém a jiném odborném. Málo lidí u nás znalo život a mentalitu širokého lidu francouzského. Proto bylo pro nás rozčarováním, když jsme se sešli s Francouzi jako s pouhými lidmi za okolností, kdy jsou odkládány všechny skrabošky a příkrasy společenské kultury a kdy je nejlépe možno poznat a naučit se znát člověka a lidi. Francouzi se nám jevíli jako národ svrchovaně neukázněný, povrchní a lehkomyšlný, i ve svých

čistě osobních věcech, jako je hygiena, čistota, jídlo a společenský styk, který i za těch primitivních poměrů přece jenom byl charakteristickým pro každý národ v tu veliké změti koncentračního tábora. Proto také tak snadno podléhali nemocem. Nedovedli si nic odeprít, ne dovedli poslechnout, nedovedli se sami o sebe starat a tím méně o své kamarády. Po této stránce byla u Francouzů i nepatrná národní soudržnost a pospolitost. Po této stránce jsme byli zklamáni i našimi kolegy francouzskými, kteří sice individuálně vykazovali slušnou úroveň vědeckou, ale po stránce lidské byli daleko za ostatními.

U nás u Čechů byla v první řadě aspoň v Dachau tuhá, nikým nevyžadovaná, ale přec samozřejmá disciplína a solidarita. I při těch jednotlivých výjimkách a překážkách, kterých jsme se dovedli rychle zbavovat, zůstali jsme příkladem od začátku až do konce pro všechny ostatní. To byl základ našeho úspěchu. Naši lidé prošli z veliké většiny od mládí sportem a tělesnou výchovou i když nebyli tak těžké a namáhavé práci zvyklí, dovedli se jí vrozenou šikovností a intelektem rychle přizpůsobovat, velmi často i vyhnout a dovedně ošidit, dovedli uvědoměle zachovávat nutná nařízení a zařízení, psané i nepsaná, i když bylo s nimi spojeno nějaké ochuzení nepřijemnost a bolest, dovedli se vždycky s někým poradit, necítili se nikdy sami, opuštěnými, tak jako to bylo u všech ostatních. To mělo hlavně po stránce duchovní význam. Je pravda, že i u jiných národů bujely pověsti čili paroly často divoké, které měly ale velmi často účinek opačný, ať se jednalo o pověsti táborové nebo všeobecné čili politické. Z toho povstávala řada zklamání a nervových i duševních ořesů. Po této stránce se osvědčil u nás starý vžitý realismus, proto bylo i nás daleko méně zklamáných a nešťastných.

Češi, vedle ruských Němců, dovedli být nejopatrnější na své zdraví. Ovšem, říšští Němci měli nepoměrné výhody v táboře vůbec po stránce výživy, ošetření a celého zacházení a nelze naše lidi s nimi proto srovnávat. My jsme měli však i dostatek fyzické odolnosti, která se mi jevila jako společný úkaz všech slovanských národů, tedy i u Poláků, Rusů a Jihoslovánů, pokud se nejednalo o speciální případy, o nichž byla výše řeč. Slovanská odolnost se stredoevropským, řekněte si třebaš německým intelektem u nás, to jest přizpůsobovací schopností a při tom uvědomělou vírou a tvrdou rozhodností, to byly vlastnosti, jimž děkují tisíce našich lidí, kteří se vrátili z gestapa i věznic, tomu děkujeme, že procento naší úmrtnosti za dráty i za mířemi bylo vzdor často horším úmyslům a zacházení daleko menší než u národů jiných.

MUDr. Fr. Bláha.

Byl jsem v koncentračním táboře v Mauthausenu od 4. II. 1942 do 5. V. 1945. Od dubna 1942 jsem byl zaměstnán v revieru, takže jsem měl příležitost pozorovat snad více než mnohý jiný, jak jednotlivé národnosti vzdorují mravně i fyzicky útrapám koncentráku. Podle svých zkušeností nejvíce odolní byli Rusové. Zdravá náтура, po všech stránkách. Znamenitě se dovedli přizpůsobit primitivním poměrům lágovým. Strávili stejně šlupky od brambor jako uhlí a znamenitě dovedli »organizovati«. A vždycky byli při humoru. Při tom snad vůbec nebyli v tak zvaných lepších komandech.

Hned po nich přicházejí Češi (nikoli Slováci, ale zkušenosti s těmito nejsou velké, poněvadž přišli většinou až v roce 1944, a to ještě neměli příležitost se »asimilovati«, trpěli špatným nakládáním, které bylo údělem všech nových transportů). Češi, když si přetrpěli éru vyhlazovací z roku 1941 a poloviny roku 1942, se dostali většinou do dobrých komand, znamenitě se osvědčovali bez rozdílu stavů. I inteligenti se přeskolili na »facharbeiter« a lze říci, sit venia verbo, že byli pak jako dobří pracovníci i v lágru celkem vážení. Hodně Čechům

ovšem pomohly balíčky z domova posílané a jejich solidarita, v Mauthausenu aspoň téměř stoprocentní, bez rozdílu náboženství a politického vyznání. Chránili jsme se před špatnými komandy a transporty, pomáhali jsme kamarádům v čas potřeby se schovati do revieru. Jsou to jistě výhody, drželi jsme dosti důležitá místa, ale i způsob, jak jsme těchto posic využívali, je jedním z činitelů, které přispěly k dobrému přežití.

Na třetí místo bych kladl Poláky, kteří rovněž po překonání vstupního období se zmocnili mnoha dobrých posic v lágru a i na špatných pracovištích projevovali jistou lepší odolnost. Měli balíčky, ale kvalitně bídné. Ku podivu, asi koncem r. 1944 — snad vinou dlouhého věznění a pak z řad přesunutých vězňů transporty z Osvětimi — začala rapidně klesat odolnost Poláků.

Prekvapivě malá byla odolnost Jugoslávců. Nedostávali balíčky, měli většinou těžká pracovní komanda a až na výjimky propadali značné depresi. Řádila mezi nimi silně tuberkulóza. Byli neobyčejně poctiví, málo organizovali a vzájemně se hodně podporovali.

Zvláštní kategorie byli u nás Španělé. Schutzhaft-lagerführer Bachmayer »držel na Španěly«, tito měli mnoho dobrých komand, celé velké komando Poschacher (kamenolom) bylo elitní komando »soukromých zaměstnanců« tohoto kamenolomu. Měli téměř »spachtovanou« kuchyň a »organizovali« velmi zdařile a čípečně. Ovšem i oni zaplatili těžkou daň krve na počátcích, zvláště v Gusenu. U Španělů je třeba rozlišovati Španěly prominenty, dobře se držící, a Španěly chudáky, i v lágru vlastními kamarády zanedbávané a hynoucí poměrně více (zvláště v Aussenlagrech). V Mauthausenu v hlavní pisárně nad nimi bděl jejich »konsul« Juan de Diego, který by nejráději každého Španěla vytáhl ze všech transportů. Dělal to dobře.

Velmi málo resistantní byli Maďari a Italové, kteří se do posic nedostali vzhledem k pozdnímu svému příchodu a morálně se nedovešli přizpůsobit. Balíčků neměli.

Na nejnižším stupni stáli Francouzi. Morálně tito individualisté neobyčejně zhamali. Nekolegiální většinou, podlehlí depresi, nedbali na hygienu a pořádek, neměli posice, nedovedli organizovat. Tam, kde se domohli posic, v jednom aussenlagru podporovali pak sobecky jenom sebe. Slovanské národy »neměli rádi«.

Němci byli většinou v komandech, podporovali se, ovládali lágr, organizovali se a pokud nevyhynuli v prvních dobách zakládání lágru, tedy to přestali znamenitě. Byli silně přizpůsobiví a podporovali se na úkor druhých národností.

Výjimku z nich činili a nás někteří komunisté, zvláště rakouští. Ovšem mezi Němci byla většina zelených (Berufsverbrechrů) kápů a štabových a podobných prominentů, kteří zle utiskovali všechny, kdo nepatřili k »wir Deutsche«.

Zcela neodolní byli Sicherheitsverwahrer, zločinci dodaní z věznic, kde byli zvyklí nic nedělat, v případě nemoci dostávat ošetření a dietu. Ti ovšem hynuli v lágru v masách.

Jiné národy početně nepřicházejí v úvahu.

Židé byli neprosto neodolní a většinou do 14 dní byli vyhubeni. Od roku 1944 nebyli sice »hubeni«, ale hynuli na nejtěžších pracích. Nebyli solidární.

Dr. Vratislav Bušek.

Na váš dotaz z 13. t. m. nebudu moci bohužel odpovédět tak, jak byste si asi přál. Byl jsem totiž v koncentračním táboře Osvětim-Rajsko (Birkenau), což vlastně ani nebyl koncentrační tábor, nýbrž t. zv. »Vernichtungslager«, kde průměrná doba, během níž byl člověk vyřizen, nepřesahovala 3—6 neděl. Ti, kdož zůstali na živu déle, byli čestné výjimky. V tomto táboře se také

nikdo vážně nezajímal o nějakou práci heftlinků, neboť daleko důležitějším problémem bylo, aby heftlinci co nejrychleji zmizeli v krematoriu a udělali místo novým, jichž příjíždělo tisíce denně. A ježto pak na ránu holí do hlavy nebo přeražená žebra umíral celkem stejně rychle universitní profesor z Prahy jako bankéř z Amsterodamu nebo cikán z Recka, bylo celkem vedlejší, jak je kdo odolný. Během oněch kritických několika týdnů žili také účastníci jednotlivých transportů prakticky dosti odloučení od ostatních, takže bylo stejně málo času jako příležitosti srovnávat, jak kdo útrapy tábora snáší. Právě při mém příchodu do tábora koncem ledna 1943 zbyly už na př. z francouzských a holandských transportů, které přijely krátce před námi, jen bezvýznamné trosky, několik jedinců, na místech, která jim zajišťovala alespoň trochu lidské bydlení a stravu a prodloužila jejich existenci snad na několik měsíců.

V celku bych však mohl potvrdit, že zejména slovanští národové prokázali i v tomto vražedném prostředí podivuhodnou odolnost, kterou bych přičítal v prvé řadě jejich nezdočnému optimismu, pokud šlo o výsledek války, o budoucnost slovanských národů, vášnivě touze přežít válku za každou cenu a žít jednou zase jako svobodný člověk. Tento optimismus nebyl už tak markantní u národů jiných, s nimiž jsem se v táboře setkal, na př. u Francouzů. Pokud jde o židy, měli všechny důvody, aby propadli zoufalství nejen pokud šlo o životy jedinců, nýbrž o osud židovstva vůbec, neboť to, co s nimi v Osvětimi se dalo a co je dnes již obecně známé, svědčilo den ze dne zřetelněji o tom, že jde o bytí či nebytí židovstva vůbec, alespoň v Evropě. I mezi nimi jsem ovšem poznal mnohé, kteří se chovali hrdinně a zápasili o svůj život do posledního dechu.

Psychická dispozice byla tedy základním předpokladem pro to, zda a jak dlouho heftlink vydrží. Byla daleko důležitější než dispozice fyzická, jak mi jistě potvrdí všichni, kdo strávili nějaký čas v koncentračním táboře. Kdo tedy ztratil víru, že koncentrák přežije, byl neodvratně ztracen, a bylo přímo podivuhodné, jak tito lidé, duševně podlomění, rychle umírali.

To je zhruba vše, co bych mohl potvrdit podle svých zkušeností z Osvětimi, a jsem jist, že poznatky těch, kdož prošli tábory jinými, kde byly dány větší předpoklady jakés takés existence, budou pro vás cennější a bezpečnější.

Dr. Jar. Drábek

K dané otázce — mravní a fyzická odolnost k útrapám koncentračních táborů u Čechů a příslušníků jiných národů — mohu se vyjádřit pouze na základě osobních a místních dojmů. To je nutné predeslati. Přesné a vědecky hodnotné závěry bylo možno učiniti pouze na podkladě statistických dat.

V koncentračním táboře Oranienburg u Berlína byl jsem od listopadu 1940 do konce února 1945; v koncentračním táboře Buchenwald od března do poloviny května 1945: Pro mimořádné poměry na konci války omezím se pouze na osobní dojmy a poznatky z tábora Oranienburg (Sachsenhausen).

I když nadhozené otázky jsem se nevěnoval systematicky, mohu přece prohlásiti, že i běžnému pozorovateli neunikl nápadný zjev, že útrapy táborového života neprojevovaly se na tělesné a do značné míry i duševní odolnosti jednotně a to nejen u jednotlivců, nýbrž i skupin, společenských tříd a národností.

O tom, jak jednotlivé národy nebo skupiny národů odolávaly útrapám koncentračních táborů, mohl si pozorovatel učiniti úsudek jednak na blocích a na pracovních stanovištích, jednak v táborových nemocnicích — t. zv. revírech. Je pochopitelné, že různost podmínek, ve kterých zajatci žili, nedovolovala učiniti si jasnou a bezpečnou představu o tom, který z národů byl na fyzické útrapy lépe připraven a který z nich je proto odolnější.

Podle mých osobních poznatků seřadil bych národy nebo skupiny národů v tomto pořadí se zřetelem na jejich tělesnou a duševní odolnost k útrapám koncentračních táborů: 1. Norové, 2. Češi, 3. Němci, 4. Poláci, 5. Srbové, 6. národy západu: Holanďané, Belgičané, Španělé, Francouzi, 7. národy východu: Rusové, Ukrajinci, Litevci, Lotyšci a 8. židé.

Příčiny a podmínky, které měly na toto seřazení vliv, je možno zhruba rozdělit na dvě skupiny: příčiny mravní a hmotné.

Norové přišli do koncentračního tábora v druhé polovině války, kdy potřeba pracovních sil v třetí říši stoupala a proto většina koncentračních táborů pozbyvala postupně původního účelu vyhlazovacího a stávala se více shromaždištěm levných pracovních sil. Bylo přirozené, že z tohoto zřetele se změnilo i zacházení s vězni. Nešlo již o to, aby zahynul pokud možno největší počet vězňů, nýbrž aby největší jejich část mohla být intenzivně zaměstnána a využita. Dále měli Norové, může-li se to tak nazvat, výsadní postavení. Byli jednak ubytováni ve společných blocích, kde přirozené mravní soudržnost a kamarádská výpomoc byla důležitým činitelem. Kromě toho značná část Norů patřila k středním vrstvám a inteligenci, takže mohli být přidělováni k odpovědnějším úkolům a měli takto možnost zakročit ve prospěch svých krajanů.

Ceši — (Slováci přišli do tábora na sklonku války a nelze proto vyvozovati odůvodněných poznatků) — dělili se ve dvě skupiny: vězni političtí a vězni pro pracovní sabotáž. Je třeba zdůraznit, že — aspoň po mém soudu — vězni političtí zachovali si přes všechny útrapy tělesné a zvláště duševní vysokou mravní úroveň. Až na řídké výjimky nebylo malověrných a víra v konečné vítězství našeho národa byla neochvějná a naprostá. Bvly debaty a různost v nazírání na délku trvání války, ale nebylo téměř pochybností o výsledku. Snad byly pochybnosti o tom, zda jednotlivci nepodlehnu příliš dlouho trvajícím útrapám, ale společná a jednotná víra byla každému vzpruhou a posilou. Také skutečnost, že mnoho našich příslušníků bylo schopnými a odbornými řemeslníky a dělníky přispívala k tomu, že četní naši lidé stali se na pracovišti předáky a uznávanými odborníky, kteří pak měli možnost zasahovat ve prospěch známých a krajanů vůbec. Češi, kteří se dostali do koncentračního tábora z důvodů pracovní sabotáže v Německu nebo pro intimní styky s Němci, měli odůvodněnou naději, že po kratší nebo delší době budou z tábora propuštěni.

Němci po stránce mravní byli v situaci méně záviděníhodné. Nacistický režim je přivedl do koncentračního tábora a většina si byla vědoma toho, že dokud tento režim bude u moci, nemají naději na propuštění. Na druhé straně porážka Německa znamenala pro ně konec snů o světové nadvládě a hmotné poškození. Najít uspokojující východisko nebylo snadné a po mém soudu jedině naprostá hegemonie v táboře a výhody, které z toho plynuly, pomohla udržeti jim uspokojující standard a tělesnou odolnost. Šlo zde především o vězně politické; ostatní kategorie Němců, ať už zelení — zločinci z povolení, černí — živly sociální, nebo růžoví — mravně úchylní, mravně vegetovali nebo tuto stránku vůbec nebrali v úvahu a vyžívali se jen a jen tělesně; a možnosti k tomu měli neohraničené.

Poláci — žili v první polovině války z mravního fondu jejich předválečné politické výchovy. Důvěra v západní mocnosti a jejich představa o velmocenském postavení vlastním stačila jen do té doby, pokud nacistické úspěchy nepřesáhly jejich naději v restauraci Polska jako rozhodující velmoci ve střední Evropě. Po vstupu sovětského svazu do války došlo mezi Poláky, zvláště mezi inteligenci, k mravnímu zlomu. Nedůvěra ve vojenskou sílu Sovětů a nejistota o vlastním osudu v případě naprostého vítězství spojenců odrazila se značně na mravní

odolnosti jinak fyzicky zdatných jedinců. Myslím, že jen všeobecně zlepšené poměry táborové zabránily naprosté otuplosti a mravní indolenci ve větším rozsahu. Byli ovšem i mezi Poláky jedinci, o jejichž vysoké mravní úrovni nemohlo být pochyb, ale to byly výjimky; převážná většina projevila zaražující schopnost asimilační.

Srbové — i když netvořili kompaktní celek — a snad také proto, že byli mizivou menšinou, zachovali většinou hrdý postoj k okolí a k tělesným útrapám. Jejich fyzický fond, poměrně skromné požadavky životní úrovně a mravní — nebo spíše národní odolnost přispívala jim k udržení slušného průměru i za nejtěžších životních podmínek.

Západní národy lze hodnotit v jedné skupině, i když mezi nimi byly zjistitelné rozdíly; odchylky a výjimky byly spíše individuální a neměly výlučně národní nebo davový charakter.

Jestli kladu *Holanďany* na první místo, není to ani tak z důvodů vyšší mravní a kulturní úrovně, jako spíše proto, že osobní poznatky pramenily z přímého styku s jedinci nadprůměrných hodnot. Myslím, že jejich mravní úroveň vyplývala jednak z tradice, jednak z poznání síly a válečného potenciálu západních velmocí. Také činnost jejich vlády v exilu byla nemalým podnětem k upevnění sebedůvěry.

Španělé, kteří byli internováni v koncentračním táboře, patřili vesměs k republikánským bojovníkům, zásadním nepřátelům fašismu a tím byl dán jejich postoj ke všem událostem v táboře a údobím války.

Francouzi a z větší části i *Belgičané* byli v koncentračním táboře kapitolou zvláštní a myslím, že jen málo našich příslušníků nebylo jejich chováním doslovně zklamáno. Zkoumat příčiny vyzadovalo by podrobného a příliš obsáhlého studia, které se vymyká rámci těchto řádků. Z celého komplexu příčin sluší zdůraznit aspoň dvě vlastnosti. Byla to především naprosto nedostatečná psychologická příprava k válce, která byla zdůrazněna Mnichovem a typickými zjevy kolem Mnichova. Dále to byla nesporně rozpolcenost v nazírání na postoj vedoucích tříd k nacismu, dilemma o správnosti postupu vlády ve Vichy nebo odboje v zahraničí. K tomu přistupovala snadnost a rychlost naprostého vojenského vítězství německé armády, šeptanda o vojenské a politické zradě, nedostatečná podpora spojenců a systematická propaganda nacistická o zachování koloniálních posic Francie. Byl to zřejmě soustředěný útok nejrůznějších složek na mravní základnu národa, která byla již dosti otřesena soustavným tvrzením o postupné a nezadržitelné degeneraci.

I když se přihlíželo ke všem těmto i různým dalším příčinám, přece u daleké většiny spoluvězňů zůstávaly pochybnosti, zda vžitá představa o kulturní a mravní výši Francouzů odpovídá skutečnosti. Nešlo jen o slovné projevy a společenské vystupování, nýbrž i o nejzákladnější povahové rysy, tělesnou kulturu, vzájemnou podporu krajanů a soudržnost ve strádání.

Je mým osobním názorem, že především narušená mravní základna byla příčinou zjevů, které konec konců vedly k snížení i tělesné odolnosti právě u Francouzů a to ve větší míře nežli u příslušníků národů jiných; mravním příčinám přikládám větší význam než nedostatům hmotným.

Rusové a příslušníci ostatních východních národů přišli do koncentračního tábora v období vrcholného vypětí nacistického teroru; zvláště v počátečním období konfliktu se Sovětským svazem nebylo u vedoucích činitelů tábora téměř žádných pochyb o rychlém a vítězném tažení nacistů na východ. To mělo patrný vliv na zacházení s vězni, zvláště pokud šlo o Rusy-komunisty; nelze mluvit pouze o decimování, to byly přímo hekatomby mrtvol, zvláště v zimě 1941—42.

Po stránce mravní je třeba rozlišovati válečné zajatce od vězňů nasazených v říši na nucenou práci. Mravní

hodnoty rudoarmějců byly mimo veškerou pochybnost; ať v práci nebo i osobním styku, v přátelské pomoci nebo sebeobětování byli pohotovi a nad průměr nezištní. Zvláště poměr k Čechům byl naprosto vyhraněný a až na řídké případy bez kazů — s jedné i druhé strany; napjatější poměr a nedůvěřivý postoj měli k Polákům.

Posuzovat mravní hodnoty těch, kteří byli nasazeni na práci v říši a pro nějaký přestupek se dostali do koncentračního tábora, není jednoduché. Je třeba mít na zřeteli, že to byli vesměs jedinci, kteří zůstali v okupovaných prostorech po ústupu Rudé armády, tedy element ne vždy uvědomělý, že jejich poměr k ústřední vládě nebyl naprosto vyhraněný, zvláště u Ukrajinců a že předchozí skutečnosti z pracovních táborů nemohly přispívat k rozvinutí kladných hodnot a právě naopak vedly k jejich utlumení. Byli to většinou mladí lidé, a nichž výchova nedospěla stability a proto zjevy charakterových defektů byly poměrně časté, zvláště pokud šlo o názor na cizí majetek.

Vegetativní podmínky života, kterým byli vystaveni vězni v koncentračních táborech, byly rozhodujícím činitelem jak v mravním postoji, tak i v tělesné odolnosti k útrapám a tvrdostem táborového života. Jsem pevně přesvědčen, že jen ten, kdo za běžných podmínek prožil určitou dobu v takovém táboře, dovede pochopit, co znamená pro vězně sousto chleba nebo i hrst slupek z brambor. Ani nejlepší vylíčení poměrů, ani nejdrastičtější film nenahradí přímý zážitek a osobní zkušenosti prostě proto, že sluchový nebo zrakový vjem je kratičký, pomíjející, působí více představou a není závislý na trvalém zeslabení všech složek tělesné a duševní podstaty života.

Pravda, na konec to byla mravní složka, která kromě případů smrtelných nemocí rozhodla o tom, jak dlouho dovedl organismus odolávat trvalé podvýživě, ale i tato složka byla do značné míry závislá na možnosti dodat tělu aspoň minimum nutných kalorií.

Z hlediska čistě biologického byly myslím v každém táboře velmi různé podmínky jak pro jednotlivce, tak pro příslušníky různých národů, které usnadňovaly nebo znemožňovaly naprosto nezbytný doplněk k běžnému přídechu potravin, které dodávala správa tábora. Je zřejmé, že potraviny byly hlavním předmětem výměnného obchodu, který byl vždy velmi živý a rozsáhlý. Za potraviny bylo možno organizovat všechno, od teplého a pohodlného pracovního stanoviště, po útulek na revíru, prostě všechno co bylo vůbec dosažitelné.

Norové byli v porovnání k ostatním národům v nesporné výhodě. Poměrně blízká a bezpečná doprava ze Švédska a Norska zajišťovala pravidelný přísun potravinových zásilek. Na norských blocích nebylo téměř nikdy nouze o jídlo a velmi často věnovali Norové táborovou stravu, především ovšem polévky, ve prospěch bloků jiných. Myslím, že žádný Nor nezemřel v důsledku podvýživy nebo tělesné vyčerpanosti.

Češi neměli až do konce roku 1942 prázdných výhod oproti národům jiným a také převážná většina českých vězňů odolávala útrapám lépe, hlavně díky mravním hodnotám a vysokému stupni sebevědomí. Byl to jednak pravidelný písemný styk s domovem, vzájemná duševní podpora, soudržnost, znalost jazyka a odborná kvalifikace pracovní, která četným Čechům pomohla překonat nejtěžší chvíle a umožnila jim dosáhnouti významného postavení a tak i možnosti pomáhat krajanům. Nesmí se zapomínati ani na přísnou tělesnou čistotu a sebekázeň v jídle, která je uchránila zhoubných infekcí a chorob záživacích. Nevím, ale snad nebylo případu, aby naši lidé se tak houfně vrhali na odpadky, shnilá nebo zkažená jídla, bramborové slupky, syrovou zeleninu, jako činili jiní.

Podstatná změna nastala v r. 1943, kdy bylo dovoleno posílati do tábora potraviny. Poměry se rozhodně zlepšily a jsem pevně přesvědčen, že jen díky této okolnosti se zachránila většina našich příslušníků a překonala nejen

dlouhou dobu věznění, nýbrž hlavně poslední měsíce pochody smrti a všechny hrůzy konečného období války; byli prostě v tělesné kondici, která odolala i poslednímu náporu útrap a nebezpečí.

V prvním období pobytu v koncentračním táboře bylo možno za peníze, které bylo povoleno vězňům posílat, koupit tu a tam menší přilepšení stravy v táborové kantině. I když toto přilepšení samo o sobě nezabránilo hladu, přece jen mělo určitou výživnou hodnotu. Kromě toho za peněžitě úplatky bylo možno získat přízeň předáků na pracovištích, starších světnic a bloků a těch, kteří měli v táboře často rozhodující vliv.

V druhé polovině války byl to především obsah balíčků, který nahradil peníze, a ti, kteří zásilky dostávali pravidelně, měli možnost zajistit si poměrný klid a nejrušnější úlevy. Je třeba si uvědomit, že značná část vnitřní samosprávy spočívala na samotných vězňích a také v táboře byli bohatí a chudí, vlivní a bezmocní, poloboží a otroci.

Není pochyby o tom, že až na řídké výjimky byla povinnost vzájemné pomoci mezi Čechy samozřejmostí a také byla skutečně a důsledně prováděna, takže budila pozornost u všech ostatních národů; snad jedině Norové se mohli v tomto ohledu s námi porovnávat. Věřím, že není případu, aby některý Čech umíral hladem, zatím co ostatní měli dostatek jídla; u jiných národů takové případy skutečně byly a dosti časté.

Němci: O hegemonii Němců v koncentračních táborech není pochybností a sporu. Ze svého výsadního postavení těžili všestranně a bez ostychu. Desátky za sebe menší výhodu nebo zdánlivou úlevu byly pro ně samozřejmostí a při nedostatečnosti táborové stravy musely se dary a úplatky projevit především v potravinách a snad ještě kuřivu.

Nezřídkou se stávalo, že vězeň byl nucen utrhnout si doslovně poslední sousto od úst a dát předáku na pracovním stanovišti nebo staršímu u stolu, světnici a bloku, jen aby si zachoval jeho přízeň nebo blahovůli. Jen ten, kdo prošel peklem koncentráku, dovede si představit, co znamenalo, když si některý polobůh umínil vybit zvůli za spoluvězni.

I při nadbytku stravy a poměrném osobním pohodlí nebyli Němci na prvním místě tělesné odolnosti k útrapám a lze to vysvětliti jednak pohnutkami psychologickými a mravními, jednak značným uvolněním sebekázně. Kromě toho jednotlivci byli příliš dlouhou dobu v táborech, někteří od nastolení nacismu prošli četnými káznicemi — někteří měli až 35 různých trestů a mnozí za nejtěžší zločiny — prodělali tvrdou školu na nucených pracích a v koncentračních táborech těsně po jejich zřízení, což se projevilo na jejich tělesném stavu.

Poláci: Asimilační schopnost, menší požadavky životní, dlouhodobá zvyklost na těžkou práci, houževnatost a poměrně dobrý fyzický fond, to vše dávalo Polákům možnost překonat počátky a nejtěžší období věznění v koncentračních táborech. Jestli nebylo plně využito těchto předpokladů, lze příčinu hledati především v podmínkách a zřetelech mravních. Samozřejmě nelze ani zde mluvit o bezvýhradném a naprostém pravidle; výjimky byly, jako vždy a všude, někdy a někde dokonce velmi časté a nápadné, ale to byli jednotlivci, kteří naprosto převyšovali běžnou úroveň typických jevů.

S povolením potravinových zásilek zlepšily se hmotné podmínky i u Poláků, ale hodnota potravin nedosahovala stupně balíčků norských nebo i českých. S ústupem nacistických armád do území Polska zmenšovala se postupně i možnost zásilek a koncem r. 1944 byly polské balíčky řídkou výjimkou.

Ovšem i v době, kdy zásilky docházely pravidelně, bylo mnoho Poláků, kteří nedostávali vůbec žádné potraviny z domova následkem kritické situace živovcov, obtížů dopravy a roztržité rodinných příslušníků.

A tu bylo nápadné, že krajauská soudržnost a vzájemná pomoc nebyla u Poláků tak zřejmá a bezprostřední, jako u Norů nebo i Čechů. Přebytky byly spíše vhodnou příležitostí k získání osobních výhod, k výměnnému obchodu, ba dokonce je někteří raději nechali zkazit, než aby je věnovali potřebným krajanům.

Srbové nemohli přirozeně používat materiálních výhod, plynoucích z povolení potravinových zásilek, jednak z důvodů dopravních, jednak proto, že většina pocházela z kruhů nemajetných, ale hlavně následkem všeobecných poměrů na Balkáně. Svoji houževnatostí, nekompromisním přesvědčením a hrdinností odboje těšili se tak velké oblibě, že většina vězňů, hlavně národností slovanských, pomáhala jim, pokud to bylo možné — a proto mohli si udržeti průměrnou úroveň táborového života.

Francouzi a ostatní národové Západu měli četné předpoklady k tomu, aby získali a udrželi největší část hmotných výhod, které Němci ze svých posic přenechávali ať dobrovolně nebo následkem poměrů příslušníkům ostatních národů. Němci, ať vedoucí SS nebo i spolupůlční, neměli k nim onoho nesmiřitelného poměru jako k národům slovanským. Kromě toho dopravní poměry na západě byly velmi brzy a dostatečně upraveny, takže potravinové zásilky přicházely Francouzům rychle, bez nebezpečí zkažení cestou a pravidelně. A byly to nejen zásilky od rodinných příslušníků a známých, nýbrž i cenné a časté balíčky Červeného kříže. Kromě norských balíčků byly zásilky západních národů obsahově nejhodnotnější.

Ale ani při těchto nesporných výhodách neprojevily se důsledky poměrného blahobytu u Francouzů tak zřetelně, jak bylo možno očekávat. Je možné, že sestup s poměrně vyššího stupně životní úrovně na úroveň primitiva měl značný vliv na tělesnou odolnost, ale tento sestup nastal přece u všech vězňů. Po mém soudu rozhodujícím činitelem byla okolnost, že u převážné většiny příslušníků západních národů byly zanedbávány nejzákladnější podmínky tělesné čistoty a zdravotních ohledů. Příčiny tohoto zjevu byly všem nám, kteří jsme měli vztou představu o kulturní jejich vyspělosti, naprosto nepochopitelné.

Jednou z příčin byla pozoruhodná sobeckost. Nebyl to řídký zjev, kdy u Francouze se našlo mnoho zkaženého jídla, uloženého na nejrůznějších místech, zatím co jejich krajané dolovně trpěli podvýživou a hladem. Strach před nejistotou zítřka byl u nich příslovečný. Kromě toho ani v pracovním výkonu nevyrovňali se Francouzi a vůbec národy Západu vězňům ostatním, takže pracovních přídavek — 200 g chleba, margarín a salám, což znamenalo značný zisk v kaloriích — dostávalo se jim poměrně zřídka a v menší míře.

Rusové a ostatní národové ve sféře sovětské žili po celou dobu pobytu v koncentračním táboře v podmínkách nesporně nejtěžších. Nebylo jim dopřáno nejmenších úlev, byli určováni na nejtěžší práce a přirozeně neměli vůbec žádné možnosti obdržeti přilepšení z domova. Byli vesměs odkázáni na táborovou stravu a milodary od spolupůlčů. Je samozřejmé, že tyto milodary nemohly stačit na všechny — a za kousek chleba nebo trochu polevky vykonávali tito vězni četné vícepráce za šťastnější spolupůlčů, vystavovali se stálému nebezpečí tím, že organizovali předměty denní potřeby těm, kdož mohli postrádati skývu chleba a dokonce se zbavovali i věcí nejpotřebnějších, jen aby získali trochu potravy.

Tělesné útrapy byly nepředstavitelné, zvláště na sklonku r. 1941 a v r. 1942. Zajatí rudoarmějci byli izolováni v několika blocích a denní úmrtnost 40–50 lidí byla pravidlem. Teprve v r. 1943 se těm, kteří se dožili, ulehčilo tím, že na pracovním stanovišti se dostali do styku s ostatními vězni a tak byla dána možnost podpořit je stravou a také jinak.

Ale i tak všeobecný nedostatek potravin nemohl býti vyvážen příležitostnými dary a proto nemoci a úmrtnost byly mezi Rusy a Ukrajinci příliš rozšířeny a oslabený organismus snadno podlehal i méně vážné chorobě.

O židech není třeba mnoho slov; byli prostě odsouzeni k zániku a také po kratší či delší době museli podlehnout. O to se starali vedoucí i ve značné míře spolupůlční.

Generál Miklík.

Především statistika úmrtnosti by mohla nejlépe odpovědět na vaši první otázku, zdali Češi snášeli útrapy koncentračního tábora lépe a podleho-li jich méně než příslušníkům národů jiných. A mohla by také říci, jaký je při tom poměr mezi jednotlivými národy v procentech. Ale takovou statistiku nebude moci pořídit nikdo — není potřebný materiál. Šnad jí aspoň zčásti nahradí paměť lékařů-vězňů.

Pokud jsme si tuto otázku kladli v Buchenvaldě, a to bylo dost často, a kladli jsme si ji také společně s našimi lékaři, soudili jsme, že Češi snášejí koncentrační tábor opravdu lépe, než jiní a že jich umírá méně.

Odpověď na příčiny tohoto zjevu, a to je vaše otázka druhá, není snadná. Zejména nelze snadno stanovit, jak veliký vliv každá příčina měla. Co bylo důležité, aby vězeň vydržel v koncentračním táboře co nejdéle, to jest, při této otázce, aby nezemřel smrtí, které se říká přirozené? K tomu potřeboval: odolnost fyzickou a psychologickou, práci pod střechou, přilepšení na stravě a ducha pospolitosti.

A když se ptáte konkrétně na Čechy a na Francouze? Říkali jsme si, že Francouzi jsou méně odolní fyzicky proto, že jsou národ více jižní než my, jako jsme zase my méně odolní než národové od nás na sever. A také proto, že u Francouzů nejsou tělocvik a sport tak rozšířeny jako u nás. Francouzi jsou méně odolní, usuzovali jsme, také proto, že jejich psychologie je jiná. Porážka Francie na ně působila víc než na nás působilo obsazení našich zemí. A my jsme také více věřili v dobrý konec války — mnozí si při tom a proto také občas zašvejkovali. A ti z nás, kteří tuto viru ztraceli, stali se méně odolnými i fyzicky než ti, kteří věřili stále.

Češi byli také většinou vyučeni nějakému řemeslu nebo znali nějaká praktická povolání. Proto se snadněji dostali do dílen nebo do kanceláří. A nebyli-li vyučeni tomu, co se na příklad v dílně dělalo, naučili se od ochotného kamaráda celkem brzo hmatům potřebným při obsluze stroje. Kromě toho uměli Češi také spíše německy, a Němci, vedoucí vězňové i eses, se s nimi mohli snáze domluvit. Mohli tedy Němci Čechy lépe potřebovat, a proto je také výhodněji, pro sebe i pro Čechy, umisťovali. Francouzi naproti tomu uměli řemesel i německy méně, proto pracovali většinou venku o rozličných pracích zemních, za deště i za mrazu.

Také naše zásobování balíčky potravin z domu fungovalo lépe a o několik měsíců déle. Francouzi byli totiž dost brzo po invasi odříznuti od domova. Já jsem na příklad dostal poslední zásilku ještě 7. dubna 1945, tedy čtyři dny před obsazením Buchenvaldu Američany.

U Čechů převládal také více duch pospolitosti než u individualistických Francouzů. My dovedeme lépe najít správnou míru mezi individuálním a kolektivním, mezi tím, kdy máme být nebo pracovat sami, a mezi tím, kdy máme být nebo pracovat v nějakém společenství. Také se Češi, lidé z menší země, spíše znali. Češi si proto i při všem zbytečném hašteření, vcelku, když šlo do tuhého, navzájem více pomáhali jak k lepším místům (pod střechou), tak také za nemoci a při rozličných jiných nesnázích. Viděl jsem na příklad v Buchenvaldě transport několika set Francouzů, který přišel do tábora za sněhové plískanice. A v tomto transportu šel vězeň, který byl bos, vedle kamaráda který kromě toho, že byl obut, měl ještě jedny boty přes rameno. Šnad

jsou tomu bosému kamarádovi malé,« říkal jsem si, abych se uklidnil.

To obecné, které platí při srovnání Čechů a Francouzů, platí ovšem také při srovnání národů jiných.

A to poslední, co člověk potřeboval, aby všechno přežil s kůží jakž takž zdravou, totiž štěstí, nepatří do úvahy o otázkách vaší ankety, ač bylo pro jedince v některých okamžicích důležitější než všechno ostatní. Snad jsme i toho štěstí měli také jako národ i tentokrát víc než jiní.

Ing. Bohumil Přikryl

dopisy

Před Havlíčkovým jubileem

Vážená redakce,

v posledním čísle »Dneška« se ozval Jan Hrabánek, aby Vám vysvětlil, co dnes novinář může a nikoliv. Mám k tomu jen malou poznámku: Jan Hrabánek totiž není novinář (t. j. v tom smyslu, v jakém my si tvůrčí novináře představujeme), je však výborný novinářský odborář. — Rád bych Vás upozornil při této příležitosti na tuto zásadní věc: jak se dnes prostě zaměňují ty dva pojmy, a to nejen v novinářství, ale vůbec ve všech oborech lidské práce. Člověk může být skvělým truhlářem, avšak je prabidným truhlářským odborářem, to jest člověkem, jenž se stará o truhlářský stav. Naproti tomu znám »truhláře«, kteří nedovedou udělat ani židličku (tedy mizerní řemeslníci), ale jsou skvělými truhlářskými odboráři, ohánějí se právy a požadavky svého stavu atd. ...

Vidíte, a tu jsem u toho Havlíčka. Ten po mém soudu byl novinář duší tělem, ale protože zároveň hájil svobodu svého mínění, bývá dnešními »novináři« (holými odboráři) považován za jejich patrona. Proto se ozval p. Hrabánek. — Ale já doufám, že přejde doba Hrabánků (kteří neumějí dělat židličku, ale bijí se za svůj stav) a nastane nám doba skutečných Havlíčků, kteří místo aby se svým stavem a jeho právy oháněli, budou se snažit být novináři výkonnými.

Kuzma.

Vážený pane redaktore,

se zájmem sleduji články Dneška o K. H. Borovském. Řídím se plně Vaší poznámkou z posledního čísla, ale prosím Vás, abyste z zájmu historické pravdy sdělil p. Janu Hrabánkovi k jeho 2. odstavci, že Havlíčkova činnost žurnalistická se omezovala celkem na tři časopisy a jejich přílohy:

1. Pražské noviny, vládní orgán. Havlíček poznal, že v deníku vládním nemůže plně vyjádřit své myšlenky, proto po založení liberální strany vydává

2. Národní noviny. V záhlaví těchto stálo: odpovědný redaktor K. H., majitel a vydavatel hr. Vojtěch Deym. Jméno tohoto šlechtěného vlastence se objevilo jedině proto, že Havlíček nemohl nésti finanční náklad časopisu, jinak hr. Deym do redakce vůbec nepřišel.

3. Po zastavení Nár. novin vydává Havlíček Slova a již úplně sám

Poroučím se Vám s projevem hluboké úcty

Vít Zeman, studující.

Dopis pensistův

Vážený pane redaktore!

Čtenáři všech vrstev vyslovují důvěřivě v »Dnešku« svůj názor na věci politické i hospodářské. V zájmu mnoha tisíců postižených prosím Vás o uveřejnění mého dopisu.

V »Slovu národa« z 22. června jsem četl toto:

»Pensistova poslední vůle.« V těchto dnech proběhla dením tiskem stručná zpráva, že v jedné obci na Olomoucku náhle zemřel jistý veřejný zaměstnanec v. v. Tentokrát to nebyla smrt, na jakou má pensista a každý starý člověk nárok, ale tragédie, které by si měla povšimnout příslušná místa. Pensista nešťastník totiž opustil tento svět dobrovolně, při čemž příčinu svého zoufalého činu vysvětlil jakousi »poslední vůlí«, již ve výňatku otiiskujeme. Tato poslední vůle začíná těmito slovy: »Život se mně stal těžkým břemenem. Beru si jej dobrovolně a z naprosté omrzlosti a strachu před stáří za dnešních drahotných poměrů v bídě a opuštěnosti. Nic jiného ubohého pensistu nečekalo. Nechci být na stará léta žebrákem a vidět na jedné straně velký blahobyt a přepych a jinde naprostý nedostatek. Při závratných cenách šatů a obuvi není pensistovi možné něco si koupit. Sociální spravedlnosti k pensistovi není. Dluhy nemám a nedělám.«

Myslím, že k této příhodě je třeba komentáře.

Pensisté jsou kategorií, na kterou se v době sociálních reforem, v době napravování sociálních křivd zcela zapomíná, a zdá se, že záměrně chce zapomenout. Jsou to staří lidé, kteří již nepracují, nemohou pracovat a tak se hází do škatule s nápisem: »Kdo nepracuje, ať nejí!«

Ale ti lidé již pracovali svých 35, 40 a snad i více roků, odpracovali si již poctivě svoji povinnost! Zaslouží si proto, aby se jim odpíralo v sociální republice slušné zabezpečení v stáří, zabezpečení, na které si po celou služební dobu platili v dobré měně?

Za protektorátu nedovolili Němci úpravu pensí, protože pensisté nepracovali pro Říši — že tedy nebyli kolaboranti, řeklo by se dnes. Ale Němci připustili zvýšení cen jen o několik desítek procent a bylo možné s nezvýšenou pensí skromně vystačit. V osvobozené vlasti sociálních reforem se zvýšily ceny o 300 a více procent, ale pense byly zvýšeny ve skutečně peněžní hodnotě jen o 10, nebo u nejnižších kategorií o 40 procent. Finanční správa prohlásila v denním tisku, že zvýšení pensí drahotnými přídávky zatíží státní pokladnu 900 miliony korun; ale zapomněla dodat, že si z toho strhne asi 50 procent na daní důchodové — aspoň u vyšších kategorií. Neznám přesně efekt u všech kategorií a uvedu proto jen svůj případ. Z povolených 900 Kčs drahotních přídávků se zvýšila moje pense o 250.—, t. j. dvě stě padesát Kčs proti pensí z roku 1938 měsíčně.

Sloužil jsem nepřetržitě 38 let a mám s válečnými lety 44 let do výměry pense započítaných. Jsem důstojník s vysokoškolským vzděláním (promiňte mi to laskavě). Musím se vypůjčovat měsíčně 1500—2000 Kčs, abych mohl žít skromně se svou churavou ženou. »Je hoden dělník své mzdy,« je zásadou v sociálním státně. Myslím, že se neprohřeším proti sociálním zásadám, dodám-li, že také ten dělník, který si svoji práci již plně odpracoval! Nemluvív za sebe, mluvív za ty pensisty, jimž je ještě hůře, kteří již odprodali svoje cennosti a kteří si nemohou vypůjčovat nic u příbuzných, aby zaplatili byt, stravu, osácení a posíluhu, nemohou-li již pro stáří či nemoc se obsloužit.

Prosím Vás, pane redaktore, abyste poskytl možnost odborníkům z řad čtenářů, aby nám pensistům řekli, jak máme stačit při 300procentním zvýšení cen, při zvýšení daně důchodové a blokování vkladů. Vám oddaný

Frant. Snížek.

listárna redakce

A opět ze života novinářova. Jeden dopis: »Jak jste mohl vidět, už i veřejně do novin proniklo přesvědčení, že děláte národně-sociální agitaci. Jste odhaleni.« — Druhý dopis: »Čtu Vaš časopis od 1. čísla. Ale zdá se mi, že začínáte dělat agitaci pro KSC. Pisateli článku »Proč volila vesnice komunisty« je buď komunista, nebo agitace pro KSC za peníze od komunistů. Bude-li Vaš časopis tak psát, nebudu ho číst.«

Existuje antisemitismus? »Je smutné, píšete, že vůbec nepoužítte, aby antisemitismus nacházel živnou půdu u nás. Je vůbec slučitelné se ctí českého tisku, aby se zabýval již neexistujícím problémem židovským? — Po všem, co jsme o židovském problému psali, je nám nepochopitelný Vaš výrok, že připouštíme, aby antisemitismus nacházel živnou půdu u nás. Ostatně toto zařadíme jen k ostatním nepochopitelnostem. Myslíte-li však, že antisemitismus u nás neexistuje — kde, pane, žijete? Jaký máte styk s lidmi? Mohli bychom Vám poslat pořádnou bednu korespondence, abyste viděl, existuje-li u nás antisemitismus, a patrně by Vám z toho šla hlava kolem. Nepomůžte mlčet o antisemitismu: nutno proti němu bojovat.«

Německo a Spojenci. Co soudím o onom Lippmannově článku? Ze říká pravdu. Jestliže by došlo k roztržce mezi Spojenci, otevře se pro Německo zase cesta, jak se dostatí vzhůru, k moři a vlivu, a zase okolní malé státy budou ohroženy. Je základní nutností světové politiky, aby Spojenci jednotně bděli nad poráženým Německem, aby nezapomínali, jak gigantického nebezpečí se právě zbavili. Jiná otázka jest, je-li svět schopen podřídit všechno své jednání této nutnosti. Kdyby svět se zase začal rozestupovat na dvě fronty a ucházet se o pomoc Němců v případném budoucím konfliktu, obnoví se německé nebezpečí v nějaké formě. Lippmann správně řekl, že »němečtí nacionalisté věří, že budou bojovat ještě v jiné válce, v níž Německo získá zpět své území a svou velikost.«

Oprava. V mém článku »Jsu všichni »překonavatelé« marxismu reakcionáři?«, uveřejněném v 13. čísle »Dneška«, vznikla — zřejmě vypuštěním při sazání části věty — nepřijemná chyba, tím nepřijemnější, že věta má syntakticky smysl, avšak opačný proti originálu. Vypadla totiž slova, jež jsou podržena (je to poslední věta třetího odstavce): »Jejich boj proti marxismu, resp. proti filosofickému materialismu, není bojem proti socialismu a ani jeho institucím, nýbrž bojem o filosofickou a vědeckou pravdu.«

Dr. Ant. Kleťovský

Upozornění. Pan Jan Kabeláč, bývalý ředitel společnosti United Artists, nám sděluje, že není autorem dopisu do Dneška, podepsaného jménem J. Kabeláč, ani jeho neinspiroval.

Svět knih

KULTURNÍ ZPRAVODAJ

Karel Čapek

STUDÁNKY

*Jsou v hájích studánky,
diskretně snící ve stínu,
se soškou Kupida, jenž
ve vodě se zrcadlí,
ať přišly jeseně a potřísnily
hladinu,
když listy zežloutly a zetlely
a napadly.*

*Studánky zapadlé, jež zestárlý
a zmrtvělý,
jen někdy milenec k nich
zrcadlu se nachýlí,
by hleděl na své rty a našel
ještě pocely
a zřel stín polibků, jež obdržel
snad před chvílí.*

*Polibky někdejší, snad ještě
na dne užří je
v odrazu tonoucím, a zváben
ke snu vroucím
se zrcadlených rtů se tiché
vody napije,
jak pít by polibky, jež na rtech
ještě zbyly mu.*

Ze sbírky jinožských veršů
»Vzrušené tance«.

Karel Čapek

VZRUŠENÉ TANCE

Z těchto sedmi jinožských básní Karla Čapka, napsaných v časovém rozmezí let 1908—1913, byly první tři uveřejněny pod souborným názvem *Zrcadla v Moderní revue*, r. 15, č. 3 (prosinec 1909), str. 148—149. *Vzrušené tance a Spící láska* v *Uměleckém měsíčníku*, r. 1, č. 8 (květen 1912), str. 220—221. *Mexický v o j á k*, označený rokem 1913 jako datem vzniku, v *Lamiru*, r. 2, č. 2 (4. února 1916), str. 67—68, a konečně básně *Ve věku mladého života* v *Almanachu na rok 1914*, vydaném Tiskovým družstvem »Přehled« koncem září roku 1913, na str. 21—23.

Nejmladší z těchto básní (*Zrcadlo a duše — Zeny a zrcadla — Studánky*) nesou společně autorův označení: Karel J. Čapek. Připojené počáteční písmeno křestního jména staršího bratra autora by mohlo naznačovat a snad i značí tvůrčí spoluúčastněvosti Josefa Čapka. Značka věrného bratrského i literárního společenství, užívaná důsledně a v nejrůznějších obměnách u všech článků bratří Čapků od r. 1907 do r. 1911, byla ovšem nejednou uváděna při pracích, jež ve skutečnosti byly duševním majetkem jen jednoho z nich, jak to prokazují některé povídky z pozdějších *Zářivých hlubin*. Nemělo tomu tak i v tomto případě, dovoluje nám vzdálenější účast Josefova, vyjádřená patrně už samou zkrat-

Není nám třeba věci krásnějších, než jsou ty vezdejší, v nichž se děje lidský domov a život; nepotřebují být krásnější, ale musí být pravé, tak dobré, jak jen třeba pro nouzi všech.

JOSEF ČAPEK

kou v autorském vyznačení, spojit i tyto tři básně především se jménem Karlovým.

Pomineme-li chlapecké verše, kterými čtrnáctiletý Čapek do literatury vstoupil, na něž po letech zcela zapomněl a za které dnes považujeme trojici básní v *Odehnalově brněnské Neděli* z r. 1904, pomineme-li jeho hojnou přiležitostnou veršovníckou žeh z novinářského období po r. 1918, představuje nám sedm zde přetřetých básní nejvlastnější Čapkovo úsilí o básnický tvar a účast ve výboji tehdejší mladé lyriky.

Právě chronologický sled těchto veršů je příznačný pro přechodné období z impresionismu k expresionismu, lyrický stav tehdejší básnické skutečnosti, na jejímž oživujícím vytváření se chtěl Čapek činně účastnit. V generaci ovlivněné Bergsonovou filosofií, zaujaté moderní lyrikou Francie, ale také Itálie a Německa, v generaci tak intenzivně se zaměřující problémy volného verše a formulující svou poetiku — a bytost zůstali u dvou jmen — O. Theorem a své ideově zaměřeni J. Kodíčkem, byl i Karel Čapek svými výtvarně a literárně kritickými referáty, polemikami, předklady z nové francouzské poesie a soustavnými jejími výklady vtrvalým obhájcem a průkopníkem nového výrazu uměleckého. Tato jeho žhavá účast v theoretickém probouzení moderních uměleckých směrů ovšem jen silněji přispívala k tomu, že se vlastní básnická tvorba Karla Čapka stávala přitažlivým ohniskem kritického zájmu, jenž právě na ní si chtěl ověřit uměleckou nosnost moderní poesie. Málokteré jednotlivé básně naší poesie byly tak podrobně kriticky zkoumány jako dvě Čapkovy básně: *Vzrušené tance* a *Ve věku mladého života*.

Kritické rozborů, v nichž vřelou obhajobu S. K. Neumanna a chápavě vykládá J. Vodáček, J. Boreckého i G. Wintara vyřizává opatrné stanovisko K. Fialy, kritické výhrady B. Polana a neuspokojení Jana z Wojkowicz, se stupňují až v prudce odmítavý odsudek R. Medka a úplné zavržení A. Sovy. Jestliže však Rudolf Medek alespoň při přítěžité posudku Lyrického roku 1913, jehož redakce odmítla Čapkovo básně, přece jen ocenil snahu básníka *Vzrušených tanců* »o něco nového«, byl Sovův odsudek básně *Ve věku mladého života* naprosto odmítavý. Příkrý soud Ant. Sovy, uveřejněný v *Saldově České kultuře*, ostatně jen rozhojnil počet prudkých polemik, vedených mezi Čapkem a Saldou a několika dalšími osobnostmi z okruhu tohoto časopisu. Ještěž negativní

poměr k Čapkovi mladému literárnímu úsilí nebyl vždy bez rysů tvrdšího zaujatosti.

Toto zjištění nemíní v ničem rehabilitovat úhrnný soud o jinožské poesii Karla Čapka, jenž vyzněl záporně a jemuž mladý spisovatel odpověděl básnickým odmítním. Přepis jeho veršů ze zapadlých stránek časopisů v útlý knižní soubor dá nepochybně v odstupě času ještě promluvit jiným názorovým hlediskům, jež však nezbaví nás vděčného pocitu, že v setkání s nimi jsme se stali svědky mladého zápasu o nový básnický obsah a tvar. Z porozumění pro opravdovost tohoto Čapkova zápasu vyplynul také podnět ke knižnímu vydání jeho mladých osamělých veršů.

Z článku, jímž dr. Miroslav Halík doprovodil Čapkovo »Vzrušené tance«.

Knihy americkým krajanům. V době války nebylo možné dopřívět české a slovenské sbírky amerických veřejných knihoven ničím jiným než tím, co vyšlo v zahraničí. V čs. oddělení amerických veřejných knihoven tedy vznikla značná mezera, kterou třeba vyplnit. Krajaňské oddělení v ministerstvu informací se proto rozhodlo zaslat veřejným knihovnám nejdůležitějších krajaňských středisek v Chicagu, New Yorku a Clevelandu kolekce knih odborných, politických i beletristických. — Dopravu knih ochotně a rychle leteckou cestou zprostředkovala Americká misie v Praze — K. i.

Turecký tiskový zákon. Ankara (IP). Turecké Národní shromáždění zrušilo v těchto dnech zákon, podle něhož mohla vláda bez udání důvodů zastavit kterýkoli list, jenž po jejím názoru jednal proti zájmům národa. Od nynějška mají turecké listy právo hájit se před soudem a mohou být zastaveny jen v případě, že soud shodně se žalobou vlády se vysloví pro zákaz vycházení.

KNIHY REDAKCI DOŠLE

Pearl S. Bucková: *Synové*. Trilogie Hliněný dům. Naklad. Rudolf Schütz. - Přeložil Quido Palička - Obálkový tit. list a rytina na vazbu od ak. malířky Toyen - Stran 477 - Kčs 95.- brož., Kčs 125.- vázané.

Vladimír Iljič Lenin. - Grafická úprava Balcar-Kaláb, Knihovna Rovnosti - řada 2. - svazek 1. - Stran 280; Kčs 75.- vázané.

Pearl S. Bucková: *Rozdělený dům* - Nakl. Rud. Schütz. - Edice Dobré knihy - Vede V. Čejka - Přeložil Quido Palička - Obálka, titulní list a rytina na vazbu od ak. malířky Toyen - Stran 376 - Kčs 90.- brož.; Kčs 120.- váz.

Elisabeth Barrett Browningová: *Portugalské sonety - Básně* - (Sonnets from the Portuguese) - Nakl. Václ. Petr - Přeložila Hana Marková-Zantovská - Obálka a graf. úprava Cyrill Bouda - Stran 48 - Kčs 33.-

Julius Komárek: *Neznámá Makedonie* - Příroda - Lovy a studie zoologa - Nákladem Vydavatelství Za svobodu - Graf. úprava Stan. Marš - Obálka Ant. Vučourek - Stran 269 - Kčs 87.- brož.; 117.- váz.

Václav Černý: *Zpěv duše* - Kritická studie - Obálka Arn. Paderlik - Úprava Meth. Kalásba - Nakl. Václav Petr - Stran 52 - Kčs 24.-

Egon Hostovský: *Úkryt* - Obálka a typograf. úprava K. Teige - Naklad. Melantrich - Stran 129 - Kčs 45.- brož.

Egon Hostovský: *Listy z vyhnanství* - Obálka a graf. úprava K. Teige - Nakl. Melantrich - Stran 156 - Kčs 50.- brož.

Arthur Novák: *Klíček ke grafickým uměním* - Na obálce původní dřevoryt Cyrila Boudy - Typografická úprava M. Kaláb - Nakl. Jos. Engst, Praha - Stran 94 - Kčs 75.- brož.

Emil Vachek: *Německá válka* (Válka počne v Praze) - Typogr. úprava a obálka Vilém Ambrosi - Obrázková část Vladimír Rýpar - Nakl. V. Neudbert a synové - Díl II. - Stran 300 - Kčs 180.-

Stanislav Jandík: *T. G. M. v Lónech*. Nákladem vydavatelství Za svobodu - Edice Za svobodu 1. svazek I. řady - Graf. upravil Miloš Endler - Stran 197; Kčs 180.- brož.; Kčs 230.- váz.

Emil Sobotka: *Bodry byrokrát o svých zkušenostech*. - Vydal Václav Petr, Praha - Edice Svazky úvah a studií č. 91 - Redakce Frant. Kovárna - Obálka a úprava Jar. Šváb - Stran 35; Kčs 7.-

František Prážák: *Výzkum českého dítěte*. Vydal Václav Petr, Praha - Edice Svazky úvah a studií č. 92 - Redakce Frant. Kovárna - Obálka a úprava Jaroslav Šváb - Stran 32; Kčs 7.-

Česká optika jde opět mílovými kroky kupředu

JEDINEČNÁ NOVINKA!

Žádejte dalekohledy a zaměřovače na pušku

S R B & Š T Y S

s pokovovanými čočkami zvláštním povlakem

ANTIREFLEX

Zvýšení světelnosti o 30 procent

Tovární, obytné
a kancelářské budovy
dodáme i h n e d
a montujeme

●
Techn. kancelář:
P R A H A - S M Í C H O V
ulice El. Peškové č. 14
Telefon čís. 467-69

Vyrábíme:

hůdnou obuv
punčochy a ponožky
potřeby k ošetřování obuvi
ortopedické potřeby

Provádíme:

opravy obuvi
opravy punčoch
našívání šlapek
podkuru

ČESKOSLOVENSKÉ HUTĚ

NÁRODNÍ PODNIK

ústřední orgán průmyslu výroby železa a barevných kovů

PRAHA II, TŘÍDA JANA OPLETALA 55

PRŮMYSLOVÉ PODNIKY:

VÍTKOVICKÉ ŽELEZÁRNY

národní podnik
Moravská Ostrava

SPOJENÉ OCELÁRNY

národní podnik
Praha — Kladno

BAŇSKÁ A HUTNÍ SPOLEČNOST

národní podnik
Praha — Moravská Ostrava

ČESKÉ VÁLCOVNY KOVŮ

národní podnik
Praha — Ústí nad Labem

MORAVSKÉ VÁLCOVNY KOVŮ

národní podnik
Moravská Ostrava II.

KOVHUTĚ

národní podnik
Praha

PRODEJNY ÚSTŘEDNÍHO ORGÁNU:

SDRUŽEL

surové železo, válená ocel, trubky, trubk. výrobky
Praha II, tř. J. Opletala 55.

HELIKA

dráty, hřebíky, drátěné tkaniny, lesklá ocel,
komerční litina, šrouby
Praha II, Havlíčkova 11

RUNA

tuzemský prodej a export polotovary z barevných
a lehkých kovů
Praha II, Havlíčkovo nám. 3

FERRA

surové kovy, kovové polotovary, válený materiál,
trubky, hotové výrobky železářské
Praha II, Na Florenci 3

FERROPOL

drátěné zboží, nářadí, řetězy, kamna
Praha II, Lazarská 7

FERROMET

export váleného materiálu, trubek a pletiv
Praha II, Olivova 3